

МАЗМҰНЫ

Жоғарғы Сот Төрағасы Ж.Асановтың хаты2

«Соттардың экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылық істер бойынша заңнаманы қолдануының кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2020 жылғы 24 қаңтардағы № 3 нормативтік қаулысы4

«Салық заңнамасын қолданудың сот практикасы туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2017 жылғы 29 маусымдағы № 4 нормативтік қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2020 жылғы 4 наурыздағы № 4 нормативтік қаулысы31

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының қаулылары33

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының қаулылары47

СОДЕРЖАНИЕ

Письмо Председателя Верховного Суда Ж. Асанова.....3

Нормативное постановление Верховного Суда от 24 января 2020 года № 3 «О некоторых вопросах применения судами законодательства по делам об уголовных правонарушениях в сфере экономической деятельности»17

Нормативное постановление Верховного Суда от 4 марта 2020 года № 4 «О внесении изменений в нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 29 июня 2017 года № 4 «О судебной практике применения налогового законодательства»32

Постановления судебной коллегии по гражданским делам Верховного Суда Республики Казахстан33

Постановления судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Республики Казахстан47

Құрметті әріптестер!

Соңғы жаңалықтарды жариялауды жалғастыра отырып хабарлаймын.

I. Ағымдағы жылғы 3 маусымда Қазақстан Республикасының Мәжілісі мынадай мәселелер бойынша заң жобасын қабылдады:

A) АПК - де көзделген *бизнес-ахуалды жақсарту*:

- электрондық сот хабарламаларын жіберудің басымдығы (*электрондық хабарлама қағаз жүзінде жіберуді талап етпейді*).

- күтпеген және төтенше мән-жайлар (ТЖ) кезеңінде істі қарауды кейінге қалдыру.

Б) Нотариат.

Нотариустардың тұрақсыздық айыбын өндіріп алуына тыйым алынып тасталды. Бұл шамамен 100 000 іс. Оның қабылдануын 2020 жылғы 30 маусымға дейін күтіп отырмыз.

II. 4 маусымда Парламент АПК-ге түзетулерді қабылдады. Олар:

1. Судьяны:

- дәлелдемелерді талап етуге;

- істің мән-жайларын тараптармен бірге талқылауға;

- тараптардың уәждері бойынша өз пікірін білдіруге белсенді етеді.

2. АХҚО сотын дамытады.

3. Талап қоюды қабылдау кезінде татуласуға мүмкіндік береді (10 жұмыс күні).

4. Оңайлатылған іс жүргізу істері бойынша шекті мынадай мөлшерде арттырады:

- жеке тұлғалар үшін 200-ден 1000 АЕК-ке дейін;

- заңды тұлғалар үшін 700-ден 2000 АЕК-ке дейін.

5. 9 аралық, артық ұйғарымдарды алып тастайды (*оңайлатылған іс жүргізуден жалпы талап қою ісін жүргізуге көшу туралы, талап қоюды оңайлатылған іс жүргізу тәртібімен қабылдау туралы, сот отырысы күнін тағайындау туралы, іс бойынша іс жүргізуді қайта бастау туралы және т.б.*).

6. Аудармашының және сот приставының мәртебесін бекітеді.

7. Кеңесу бөлмесінің орнына кеңесу құпиясын енгізеді.

8. Электрондық хаттаманы, процеске қашықтан қатысуды және электрондық гаджеттерді пайдалануды бекітеді.

Заңға ҚР Президенті әлі қол қойған жоқ. Облыстық соттардың төрағаларын оның мәтінімен судьяларды таныстыруды сұраймын.

Құрметпен,

Ж. Асанов

2020 жылғы 4 маусым

Уважаемые коллеги!

В продолжение освещения последних новостей сообщаю.

I. 3 июня т.г. Мажилисом принят законопроект по вопросам:

А) Улучшения бизнес-климата, предусматривающий в ГПК:

- приоритет направления электронных судебных извещений (*электронное уведомление не требует бумажного сопровождения*);
- отложение разбирательства дела в период непредвиденных и чрезвычайных обстоятельств (ЧП).

Б) Нотариата:

- исключается запрет взыскания нотариусами неустойки. Это около 100 000 дел. Его принятие ожидаем до 30.06.2020.

II. 4 июня Парламентом приняты поправки в ГПК. Они:

1. Делают судью активным:

- в истребовании доказательств;
- в обсуждении со сторонами обстоятельств дела;
- в высказывании своего мнения о доводах сторон.

2. Развивают суд МФЦА.

3. Позволяют примирять при принятии иска (10 рабочих дней).

4. Повышают порог по делам упрощенного производства:

- для физлиц с 200 до 1000 МРП;
- для юрлиц с 700 до 2000 МРП.

5. Исключают 9 промежуточных, излишних определений

(о переходе с упрощенного на общее исковое производство, о принятии иска в порядке упрощенного производства, о назначении даты судебного заседания, о возобновлении производства по делу и др.).

6. Закрепляют статус переводчика и судебного пристава.

7. Вместо совещательной комнаты вводится тайна совещания.

8. Закрепляют электронный протокол, дистанционное участие в процессе и использование электронных гаджетов.

Закон еще не подписан Президентом РК. Прошу председателей облсудов ознакомить судей с его текстом.

С уважением

Ж. Асанов

4 июня 2020 года

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРҒЫ СОТЫНЫҢ № 3 НОРМАТИВТІК ҚАУЛЫСЫ

2020 жылғы 24 қаңтар

Нұр-Сұлтан қаласы

Соттардың экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылық істер бойынша заңнаманы қолдануының кейбір мәселелері туралы

Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы істер жөніндегі заңнаманы дұрыс қолдану практикасын қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының жалпы отырысы мынадай түсіндірме беруге қаулы етеді.

1. Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы істерді қарау кезінде қылмыстық заңнаманы дұрыс қолдану жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін, қоғам мен мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін қорғауды қамтамасыз ететіндігіне соттардың назары аударылсын.

2. Заңсыз кәсіпкерлік туралы қылмыстық істерді қараған кезде соттар Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің (бұдан әрі – АК) 10-бабының 1-тармағына және Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің (бұдан әрі – Кәсіпкерлік кодексі) 2-бабының 1-тармағына сәйкес азаматтардың, оралмандардың және заңды тұлғалардың мүлікті пайдалану, тауарларды өндіру, сату, жұмыстарды орындау, қызметтерді көрсету арқылы таза кіріс алуға бағытталған, жеке меншік құқығына (жеке кәсіпкерлікке) не шаруашылық жүргізу немесе мемлекеттік кәсіпорынды жедел басқару құқығына (мемлекеттік кәсіпкерлік) негізделген дербес, бастамашыл қызметі кәсіпкерлік болып табылатынын ескеруі тиіс.

3. Іс-әрекетті Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 214-бабымен тіркеу белгісінің жоқтығы бойынша саралаған кезде соттар жеке кәсіпкерлікті заңды тұлға құрмай жүзеге асыратын жеке тұлғаны мемлекеттік тіркеу сола да мның орналасқан жері бойынша мемлекеттік кіріс органында дара кәсіпкер ретінде есепке қоюды білдіретініне соттардың назары аударылсын. Кәсіпкерлік кодекстің 35-бабының 2-тармағына сәйкес жеке тұлға дара кәсіпкер ретінде тіркелуге міндетті, бірақ ол тіркелмеген және бұл іс-әрекеттер азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі залал келтірген не ірі мөлшерде кіріс алумен немесе акцизделетін тауарларды едәуір мөлшерде өндірумен, сақтаумен, тасымалдаумен не өткізумен ұштасқан жағдайларда тіркеу белгісінің болмауы бойынша заңсыз кәсіпкерлік үшін қылмыстық жауаптылық басталады.

Бұл ретте соттар Кәсіпкерлік кодекстің 35-бабының 3, 4-тармақтарында және салық заңнамасында тұлға дара кәсіпкер ретінде тіркелмеуге құқылы

болатын жағдайлар да көзделгенін ескеру қажет. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасы Кодексінің (Салық кодексі) 774-бабының 1-тармағына сай дара кәсіпкер ретінде тіркелмей кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын, бір мезгілде мынадай шарттарға сай келетін:

бірыңғай жиынтық төлемді төлеген;

жалдамалы жұмыскерлердің еңбегін пайдаланбайтын;

қызметтерді салық агенттері болып табылмайтын жеке тұлғаларға ғана көрсететін және (немесе) акцизделетін өнімдерді қоспағанда, жеке қосалқы шаруашылықтың өзі өндірген ауыл шаруашылығы өнімін салық агенттері болып табылмайтын жеке тұлғаларға ғана өткізетін жеке тұлғалар бірыңғай жиынтық төлемді төлеушілер деп танылады.

Салық кодексінің 774-бабы 1-тармағының талаптарына сәйкес келетін кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын тұлғалар дара кәсіпкерлер ретінде тіркелуге жатпайды, сондықтан олар Қылмыстық кодекстің 214-бабына сәйкес қылмыстық жауаптылыққа тартылмайды.

4. «Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу туралы» Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 17 сәуірдегі № 2198 Заңының (бұдан әрі – Мемлекеттік тіркеу туралы заң) 12-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі белгілеген нысан бойынша анықтама заңды тұлғаның мемлекеттік тіркелгенін растайтын құжат болып табылады.

5. Жеке тұлғаның тіркеуші органда дара кәсіпкер ретінде тіркеу есебінен шығарылғаннан кейін (Кәсіпкерлік кодекстің 38-бабының 4-тармағы), заңды тұлғаның Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне қызметті тоқтату туралы мәліметтер енгізілгеннен кейін (Мемлекеттік тіркеу туралы заңның 16-бабы) кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруы тіркеу белгісінің болмауы бойынша заңсыз кәсіпкерлік деп танылады.

6. Адамның әрекеттерінде кәсіпкерлік қызметті осындай қызмет үшін міндетті лицензиясыз не Қазақстан Республикасының рұқсаттар және хабарламалар туралы заңнамасын бұза отырып жүзеге асыру белгілерінің болуы туралы мәселені шешу кезінде соттар «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 16 мамырдағы № 202-V Заңында (бұдан әрі – Рұқсаттар және хабарламалар туралы заң) қызметтің немесе әрекеттердің (операциялар) түрлері айқындалғанын, оларды жүзеге асыру үшін рұқсат беру немесе хабарлама жасау тәртібі көрсетілгенін назарға алған жөн.

Қызметтерді немесе іс-әрекеттерді (операцияларды) жүзеге асыру үшін рұқсат беру немесе хабарлама жасау тәртібі белгіленген Рұқсаттар және хабарламалар туралы заңда белгіленген қызмет түрлерінің, іс-әрекеттерінің (операцияларының) тізбесі толық болып табылады және кең мағынада түсіндірілмейді.

Рұқсат беру тәртібі тұлғаның қызметті немесе әрекеттерді (операцияларды) жүзеге асыруды бастағанға дейін тиісті санаттағы (бірінші немесе екінші) жарамды рұқсатының болуы қажет.

Хабарлама жасау тәртібі қызметті немесе әрекеттерді жүзеге асыру басталғанға дейін жеке немесе заңды тұлғаның осы тәртіп туралы хабарлама қабылдауды жүзеге асыратын мемлекеттік органды хабардар ету міндетіне негізделеді.

Соттар рұқсат беру немесе хабарлама жасау тәртібі қызмет немесе іс-әрекеттер басталғанға дейін сақталуы тиіс екенін, кейіннен рұқсатты алу немесе хабарламаны жүзеге асыру адамды ҚК-нің 214-бабы бойынша қылмыстық жауаптылықтан босатпайтынын ескеруі керек.

Рұқсаттар және хабарламалар туралы заңның 26-бабына сәйкес Рұқсаттар және хабарламалар туралы заңның 26-бабының 3-тармағында көзделген жағдайларды қоспағанда, егер рұқсат беруші орган оларды беруді кешіктірсе, берілген деп саналады.

Лицензиат рұқсаттар және хабарламалар туралы заңның 33-бабының лицензияны және лицензияға қосымшаны қайта ресімдеу туралы талаптарын орындамаған жағдайда ҚК-нің 214-бабы бойынша қылмыстық жауаптылыққа тартылмайды

7. Заңсыз банк қызметін (банк операцияларын) жүзеге асыру туралы қылмыстық істер бойынша банк – бұл «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 31 тамыздағы № 2444 Заңына (бұдан әрі – Банктер туралы заң) сәйкес аталған Заңда көрсетілген банктік және өзге операцияларды жүргізу арқылы банктік қызметті жүзеге асыруға құқылы коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға екенін соттар ескеруі тиіс.

Банктің ресми мәртебесі заңды тұлғаны «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясында банк ретінде мемлекеттік тіркеумен және банк операцияларын жүргізуге қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті органның (бұдан әрі - уәкілетті орган) лицензиясының болуымен айқындалады.

Банктің ресми мәртебесі жоқ заңды тұлға «банк» деп аталуы мүмкін емес немесе өзін банк қызметімен айналысушы ретінде сипаттай алмайды. Сонымен бірге Банктер туралы заңның 5-бабына сәйкес банк болып табылмайтын заңды тұлға уәкілетті органның немесе Ұлттық Банктің лицензиясы негізінде не Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыруға құқылы.

8. Заңсыз коллекторлық қызмет туралы істер бойынша «Коллекторлық қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 6 мамырдағы № 62-VI Заңының (бұдан әрі – Коллекторлық қызмет туралы заң) 1-бабының б) тармақшасына сәйкес коллекторлық қызмет – бұл коллекторлық

агенттіктің берешекті сотқа дейін өндіріп алуға және реттеуге, сондай-ақ берешекке байланысты ақпарат жинауға бағытталған қызметі.

Коллекторлық қызмет туралы заңның 3-бабының 2-тармағына сәйкес коллекторлық агенттіктер тізіліміне енгізілмеген заңды тұлға коллекторлық қызметті жүзеге асыруға, өзін коллекторлық қызметпен айналысушы ретінде сипаттауға, сондай-ақ өз атауында «коллекторлық агенттік» деген сөздерді, олардан туындайтын, өзін коллекторлық қызметті жүзеге асырады деп болжатарын сөздерді пайдалануға құқылы емес.

Коллекторлық қызметті жүзеге асыру үшін заңды тұлға Коллекторлық қызмет туралы заңның 7-бабында белгіленген тәртіппен есептік тіркеуден өтуге тиіс.

9. ҚК-нің 214-бабының бірінші бөлігінде кәсіпкерлік қызметтің тыйым салынған түрлерімен айналысқаны үшін қылмыстық жауаптылық көзделген.

Тыйым салынған қызмет түрлері деп онымен айналысқаны үшін қылмыстық немесе әкімшілік жауаптылық белгіленген қызмет танылады.

Егер адам кәсіпкерлік қызметтің тыйым салынған түрлерімен айналысса, мысалы, есірткі құралдарын, психотроптық заттарды, олардың аналогтарын өткізу мақсатында заңсыз дайындағаны, сақтағаны, тасымалдағаны немесе өткізгені үшін қылмыстық жауаптылық осы қылмыстық құқық бұзушылық үшін туындайды, оның жасаған әрекеті ҚК-нің 214-бабы бойынша қосымша саралауды талап етпейді.

10. Кәсіпкерлік қызметті, банк қызметін (банк операцияларын), микроқаржылық немесе коллекторлық қызметті тіркеусіз, сол сияқты осындай қызмет үшін міндетті лицензиясыз немесе Қазақстан Республикасының рұқсаттар және хабарламалар туралы заңнамасын бұза отырып жүзеге асырған, сол сияқты кәсіпкерлік қызметтің тыйым салынған түрлерімен айналысқаны үшін, егер бұл іс-әрекеттер азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі залал келтірсе не ірі мөлшерде кіріс алумен немесе акцизделетін тауарларды айтарлықтай мөлшерде өндірумен, сақтаумен, тасымалдаумен немесе сатумен ұштасса ҚК-нің 214-бабының бірінші бөлігі бойынша, ал қылмыстық топ бірнеше рет жасаған, аса ірі мөлшерде кіріс алумен ұштасқан дәл сол іс-әрекеттер үшін ҚК-нің 214-бабының екінші бөлігі бойынша қылмыстық жауаптылық туындайды.

Ірі залал, кірістің ірі мөлшері немесе аса ірі мөлшері, тауардың едәуір мөлшері ҚК-нің қылмыстық құқық бұзушылық жасаған кезде қолданыста болған редакциясының 3-бабына сәйкес анықталады.

Жеке тұлғаның мүліктік кірісін анықтау кезінде Салық кодексінің 330-бабы 1-тармағының ережелерін басшылыққа алу керек.

Бұл ретте заңсыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға байланысты шығыстарды шегерместен тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өткізуден алынған ақша қаражатының бүкіл сомасы немесе басқа мүліктің құны кіріс болып табылады.

Акцизделетін тауарлар тізбесі Салық кодексінің 462-бабында белгіленген.

11. ҚК-нің 13-бабының үшінші бөлігіне сәйкес заңсыз ойын бизнесін ұйымдастыру түріндегі заңсыз кәсіпкерлік қызметті ірі немесе аса ірі кіріс алып жүзеге асырған кезде ҚК-нің 214 және 307-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтардың жиынтығы болмайтындығын және қылмыстық жауаптылық ҚК-нің 214-бабына қатысты арнайы норма болып табылатын ҚК-нің 307-бабы бойынша туындайтындығын соттар ескеруі тиіс.

ҚК-нің 322-бабында көзделген салдарлар болмаған кезде заңсыз медициналық және фармацевтикалық қызмет, егер бұл қызмет азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі залал келтіруге әкеп соқса не ірі немесе аса ірі мөлшерде кіріс алумен не акцизделетін тауарларды елеулі мөлшерде өндірумен, сақтаумен, тасымалдаумен не өткізумен ұштасқан жағдайда, ҚК-нің 214-бабының тиісті бөлігі бойынша жауаптылыққа әкеп соғады.

Егер көрсетілген қызмет ҚК-нің 214-бабында, сондай-ақ ҚК-нің 322-бабында көзделген салдарларға әкеп соқса, онда кінәлі адамның әрекеттері қылмыстық құқық бұзушылықтардың жиынтығы бойынша саралануға жатады.

12. Егер заңсыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру кезінде адам бөтеннің тауар таңбасын, қызмет көрсету таңбасын, фирмалық атауын, тауар шығарылған жердің атауын немесе біртектес тауарлар немесе көрсетілетін қызметтер үшін оларға ұқсас белгілерді заңсыз пайдаланса, онда ҚК-нің 222-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық белгілері болған кезде бұл әрекетті ҚК-нің 214 және 222-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтардың жиынтығы бойынша саралау қажет.

13. ҚК-нің 216-бабының бірінші бөлігінде көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағы азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі залал келтірген мүліктік пайда алу мақсатында нақты жұмыс жасамай, қызмет көрсетпестен, тауарларды тиеп-түсірместен шот-фактураны ресімдеу актілерін жасаудан көрінеді.

Қылмыстық құқық бұзушылық жасау туралы қылмыстық істерді қараған кезде жеке кәсіпкерлік субъектісінің жұмыстарды іс жүзінде орындамай, қызметтерді көрсетпей, тауарларды тиеп-жөнелтпей шот-фактураларды жазып бергені дәлелденуі тиіс. Сот жеке кәсіпкерлік субъектісінің тиісті активтердің, ғимараттардың, көлік құралдарының меншік құқығында немесе жалға алу негізінде және басқа негіздермен, материалдық және еңбек ресурстарымен, оларсыз жұмыс істеу және қызмет көрсету мүмкін емес екендігінің дәлелдерін зерделеуге міндетті. Егер жеке кәсіпкерлік субъектісі мердігерді тарту арқылы қызмет көрсететін болса, тікелей орындаушының осындай қызметтерді көрсетуі туралы дәлелдемелер мен мәліметтер тексеріліп, бағалануға жатады.

Егер мәміленің нысанасы тауар болып табылса, онда оның өндірілгенін немесе үшінші тұлғалардан сатып алынғанын растайтын құжаттарды соның

ішінде тауарды сатып алғаны және өткізгені үшін төлемақы жүргізілген құжаттарды зерттеген жөн. Зерттеу және бағалау нысаны, тауарларды тиеп-жөнелту кезінде көлік шығындарын растайтын құжаттар болуы мүмкін.

14. Жеке кәсіпкерлік субъектілері ҚК-нің 216-бабында көзделген қылмыс субъектісі болып табылады, оларға кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын азаматтар, оралмандар, резидент еместер, азаматтығы жоқ адамдар, сондай-ақ мемлекеттік емес коммерциялық заңды тұлғаларда басқару функцияларын орындайтын адамдар жатады.

Жеке кәсіпкерлік субъектісі болып табылмайтын және ҚК-нің 216-бабында көзделген әрекетті жасауға қатысқан адам тиісінше оны ұйымдастырушы, айдап салушы не көмектесуші ретінде қылмыстық жауаптылыққа тартылады.

15. Бір тұлғаның бір контрагентке қатысты іс жүзінде жұмыстарды орындамай, қызметтерді көрсетпей, тауарларды тиеп-жөнелтпей бірнеше шот-фактура жазып беруі бірыңғай пиғылмен қамтылады, бір жалғасатын қылмыстық құқық бұзушылық болып танылады.

Бірнеше жалған шот-фактураларды әртүрлі контрагенттерге жазып берген және қылмыстық қудалау органы осы әрекеттерді бір жалғасқан қылмыстық құқық бұзушылық ретінде саралаған кезде, соттар кінәлі адамның әрекетінде бірыңғай пиғылдың болған-болмағанын тексеруі тиіс. Егер көрсетілген әрекеттердің жасалуы бірыңғай пиғылмен байланысты болмай және бірнеше ретті құраса, онда әрбір контрагентке қатысты залалдың сомасы ҚК-нің 3-бабының 38-тармағында көрсетілген мөлшерге жетпесе, сотталушының әрекеттері әкімшілік құқық бұзушылық ретінде саралануға жатады.

Бірыңғай пиғылмен байланысты емес екі немесе одан да көп әрекеттерді жасау қылмыстық құқық бұзушылықтар бірнеше рет жасалған болып саналады және ҚК-нің 216-бабы екінші бөлігінің 1-тармағымен саралануға тиіс.

16. ҚК-нің 216-бабы бойынша ақталмайтын негізбен іс жүргізуді тоқтату туралы қаулыны, айыптау үкімін шығару кезінде жалған шот-фактурамен расталған мәміле АҚ-нің 158-бабының 2-тармағына сәйкес маңызсыз болып табылатынын соттар ескеруі тиіс. Салық органдарының жалған шот-фактуралармен расталған мәмілелерді даулау туралы талап қоюларды беруі талап етілмейді. Салық органы адамның іс жүзінде жұмыстарды орындамай, қызметтерді көрсетпей, тауарларды тиеп-жөнелтпей шот-фактураларды жазып берген құқыққа қарсы әрекеттеріне құқықтық баға берілген іс бойынша іс жүргізуді ақталмайтын негіз бойынша тоқтату туралы қаулының немесе заңды күшіне енген айыптау үкімінің негізінде салықтардың тиісті сомаларын толықтырып есептеуді жүзеге асырады.

17. Егер жалған шот-фактураларды жазып беру бойынша әрекеттер экономикалық қызмет саласындағы басқа қылмыстық құқық бұзушылықтарды жасаумен ұштасса, онда Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексінің (бұдан әрі – ҚПК) 24 және 113-баптарының

талаптарына сай іс бойынша экономикалық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасауға контрагенттердің жалған шот-фактураларды пайдалану, олардың жазып беруге сыбайлас қатысу, сондай-ақ жалған шот-фактураны жазып берген жеке кәсіпкерлік субъектісінің сыбайлас қатысу мән-жайлары анықталуға және бағалануға тиіс.

18. Жұмыстарды іс жүзінде орындамай, қызметтерді көрсетпей, тауарларды тиеп-жөнелтпей шот-фактураларды жазып беру бойынша контрагент төлеуден жалтарған салық сомасы және басқа да міндетті төлемдер немесе кредит, кіріс, ұрланған қаражат сомасы мүліктік пайда болып табылады.

Төленбеген салықтардың және басқа да міндетті төлемдер сомасы дәлелдемелер жиынтығының негізінде, оның ішінде салықтық тексеру актісімен, маманның (сарапшының) қорытындысымен және басқа да дәлелдемелермен анықталады.

Егер азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке кінәлі адамдарға байланысты емес мән-жайлар бойынша ірі немесе аса ірі залал келтіру түріндегі салдарлар келтірілмесе, онда жеке кәсіпкерлік субъектісінде жалған шот-фактура жазып беру кезінде азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі немесе аса ірі залал келтіре отырып, мүліктік пайда алу мақсатының болуына дәлелдемелер болған кезде, оның әрекеті ҚК-нің 216-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық жасауға оқталуды құрайды.

19. ҚК-нің 218-бабына қатысты қылмыстық жолмен алынған ақшаны және (немесе) өзге мүлікті заңдастыру (жылыстату) деп қылмыстық құқық бұзушылық жасау арқылы алынған ақшаға немесе өзге мүлікке кез келген билік етуді емес, тек қылмыстық құқық бұзушылықтардан түскен кірістерді білдіретін мүлікті конверсиялау немесе аудару түрінде мәмілелер жасасу арқылы заңды айналымға тарту не мұндай мүлікті иелену және пайдалану, егер мұндай мүліктің қылмыстық құқық бұзушылықтардан түскен кірістер болып табылатыны белгілі болса, оның шынайы сипатын, көзін, орналасқан жерін, оған билік ету, оны ауыстыру тәсілін, мүлікке құқықтарды немесе оның тиесілігін жасыру немесе жасырып қалу, сол сияқты қылмыстық жолмен алынған ақшаны және (немесе) өзге мүлікті заңдастыруға делдалдық ету түсініледі.

Бұл ретте соттар «Бөтеннің мүлкін заңсыз иемдену жөніндегі істер бойынша сот тәжірибесі туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 11 шілдедегі № 8 нормативтік қаулысының 3-тармағында қамтылған кінәлі адамның өзі заңсыз иелікке түскен бөтеннің мүлкіне қалауы бойынша билік етуі (сатуы немесе басқа адамдарға тегін беруі, бүлдіруі, бөлшектеуі, жоюы және т.б.) қылмыстық құқықтық бұзушылықтың жеке құрамын құрамайды және қосымша саралауды қажет етпейді деген түсіндірмелерді басшылыққа алуы қажет.

Қылмыстық жолмен алынған ақшаны және өзге де мүлікті заңдастыруға қатысатын адамдарды жауаптылыққа тарту үшін олардың қатысуымен

қаржылық операция немесе өзге де мәміле, сондай-ақ кәсіпкерлік немесе өзге де экономикалық қызмет қылмыстық жолмен алынған ақшамен немесе басқа мүлікпен жүзеге асырылатындығын білуі және осындай әрекеттерді жасауға ниет білдіруі керек.

Қаржы операциялары мен басқа мәмілелерді қылмыстық жолмен алынған ақшамен немесе өзге де мүлікпен жасау үшін арнайы мақсаттың болуы, аталған ақша қаражатын немесе өзге мүлікті иеленуге, пайдалануға және билік етуге заңды сипат беру қылмыстық құқық бұзушылықтың субъективтік жағының міндетті белгісі болып табылады.

20. ҚК-нің 218-бабына қатысты конверсия түріндегі мәміле деп азаматтық құқықтар мен міндеттерді анықтауға, өзгертуге немесе тоқтатуға, сол сияқты азаматтық құқықтар мен міндеттердің туындау немесе көшу көрінісін туғызуға бағытталған қылмыстық жолмен табылған ақшаны немесе өзге де мүлікті жария ету жөніндегі мәмілелер түсініледі.

Бұл ретте қаржылық операциялар мен мәмілелер заңдастырылатын ақша мен өзге де мүліктің қылмыстық құқық бұзушылықпен байланысын кінәлі адам үшін көрінеу жасырады, мүлікті қылмыстық жолмен иемдену фактісін жасыруға және оның ашық айналымын қамтамасыз етуге бағытталған.

21. Дара кәсіпкердің немесе ұйымның шаруашылық жағдайы, қаржылық жай-күйі немесе кепіл мүлкі туралы немесе кредитті, дотацияны, кредиттеудің жеңілдікті шарттарын алу үшін елеулі мәні бар өзге де мән-жайлар туралы көрінеу жалған мәліметтерді банкке немесе өзге де кредиторға ұсыну арқылы дара кәсіпкердің немесе ұйым басшысының кредитті, дотацияны не кредиттеудің жеңілдікті шарттарын алуы, сол кредиттеуді, дотация беруді тоқтатуға жеңілдіктерді жоюға не бөлінген кредит пен дотация мөлшерін шектеуге әкеп соқтыруы мүмкін мән-жайлардың туындағаны туралы ақпаратты банкке немесе өзге кредиторға хабарламауы, егер бұл іс-әрекеттер ірі залал келтірсе ҚК-нің 219-бабы бірінші бөлігі бойынша қылмыстық жауапты болады.

Кредитті, дотацияны заңсыз алу туралы істерді қарау және кредитті, дотацияны не кредиттеудің жеңілдікті шарттарын алу үшін көрінеу жалған мәліметтердің елеулі мәні болған-болмағаны туралы мәселені шешу кезінде адамда кредиторға берілген шындыққа жанасатын басқа да мәліметтердің негізіндегі жалған мәліметтерді берместен алудың шынайы мүмкіндігі болған-болмағанын анықтау қажет.

Егер сот кредит алу үшін шындыққа сәйкес келетін мәліметтер жеткілікті дәрежеде ұсынылғанын анықтаса, онда басқа да жалған мәліметтермен қатар беру кредитті заңсыз алу құрамын құрамайды.

ҚК-нің 219-бабының екінші бөлігі бойынша бюджеттік кредитті нысаналы мақсаты бойынша пайдаланбау, егер бұл іс-әрекет азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі залал келтірсе, адам қылмыстық жауаптылыққа тартылады.

Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 12-бабының 3-тармағына сәйкес бюджеттік кредиттер – бұл бюджеттен қайтарымды, жедел және ақылы негізде бөлінетін ақша болып табылады, тиісінше ҚК-нің 219-бабының екінші бөлігі бойынша істерді қарау кезінде сот кредиттеу көзін анықтауға міндетті.

Дара кәсіпкер немесе ұйым басшысы ҚК-нің 219-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық субъектісі болып табылады.

ҚК-нің 219-бабында көзделген әрекеттер заңсыз алынған кредитті не нысаналы мақсатсыз пайдаланылған бюджет кредитін қайтару фактісіне карамастан, осы бапқа ескертпеде көзделген жағдайларды қоспағанда, қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғады.

ҚК-нің 219-бабына қатысты залал деп алынған кредит қаражаты мен банк сыйақыларының сомасын түсіну керек.

22. ҚК-нің 231-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық құрамы ақшалардың немесе бағалы қағаздардың жекелеген элементтерін қолдан жасауды (мысалы, шынайы ақша белгілерінің немесе бағалы қағаздардың нақтылы құны туралы мәліметтерге өзгерістер енгізу, олардың мазмұнын, нөмірлерін, сериялары мен басқа да деректемелерін басқаша өзгерту), сондай-ақ оларды заңсыз дайындауды құрайды.

Көрінеу жалған ақшаны немесе бағалы қағаздарды өткізу оларды тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге ақы төлеу кезінде, сондай-ақ айырбастау, сыйға тарту, қарызға беру, зиянды өтеу шарттары бойынша міндеттемелерді орындау кезінде және оларды азаматтық айналымға енгізудің өзге нысанында төлем құралы ретінде пайдаланудан тұрады.

Көрінеу жалған ақшаларды немесе бағалы қағаздарды бөтеннің мүлкін заңсыз иелену мақсатында жасалған өткізуді ҚК-нің 190 және 231-баптарында көзделген қылмыс құқық бұзушылықтардың жиынтығы бойынша саралау қажет.

Бөтеннің мүлкін заңсыз иемдену кезінде кәдесыйларды, медальондарды, ашық хаттарды, көркемдік, фотосурет кескіндемелерін және ақша белгілері немесе бағалы қағаздар түрінде орындалған өзге де бұйымдарды алдау құралы ретінде пайдалану алаяқтық ретінде сараланады.

Шын ақша купюралары мен бағалы қағаздардан өзгерістері анық байқалатын жалған банкноттар мен бағалы қағаздарды пайдалану арқылы, бөтеннің мүлкін иеленген адамның әрекеті де алаяқтық ретінде саралануға жатады.

23. Ұлттық банктің жалған банкноттары мен монеталарының, мемлекеттік бағалы қағаздардың немесе Қазақстан Республикасының валютасындағы не шетел валютасындағы басқа да бағалы қағаздардың немесе шетел валютасындағы бағалы қағаздардың ірі мөлшері қылмыстық құқық бұзушылық жасаған кезде қолданыста болған редакциядағы ҚК-нің 3-бабының 38) тармағына сәйкес анықталады.

24. ҚК-нің 235-бабында көзделген қылмыстар туралы істер бойынша соттар «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2018 жылғы 2 шілдедегі № 167-VI Заңына (бұдан әрі – Валюталық реттеу туралы заң) сәйкес экспорт немесе импорт бойынша ұлттық валютаны және (немесе) шетел валютасын репатриациялау уәкілетті банктердегі банктік шоттарға:

экспорттан түсетін ұлттық валютадағы және (немесе) шетел валютасындағы түсімді;

бейрезидент міндеттемелерін орындамаған немесе толық емес орындаған жағдайларда, импорт бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін резидент бейрезиденттің пайдасына аударған ұлттық валютаны және (немесе) шетел валютасын есепке жатқызуды білдіретіндігін ескеруі керек.

Валюталық операцияларды жүргізетін, Қазақстан Республикасында құрылған банктер және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар (уәкілетті ұйымдарды қоспағанда), сондай-ақ Қазақстан Республикасында қызметін жүзеге асыратын шетелдік банктердің филиалдары уәкілетті банктер болып табылады.

25. Ұйымдардан салық төлеуден және (немесе) бюджетке басқа да міндетті төлемдерден жалтарумен ұштасқан ҚК-нің 235-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық жасау, ҚК-нің 235 және 245-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтардың жиынтығы бойынша сараланады.

26. Салық және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеуден жалтару туралы қылмыстық істерді қарау кезінде соттар Салық кодексінің нормалары салықтардың және бюджетке төленетін міндетті төлемдердің түрлері, оларды төлеу мерзімдерін және салынатын салық пен төлемдер объектілерін айқындайтынын ескеруі тиіс.

27. ҚК-нің 3-бабының 3) және 38) тармақтарына сәйкес айқындалатын төленбеген салықтардың және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің ірі немесе аса ірі мөлшері қылмыстық құқық бұзушылықтарды жасау кезінде қолданылған редакциядағы ҚК-нің 244 және 245-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтар құрамының міндетті белгісі болып табылады.

Төленбеген салықтардың және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің сомасы дәлелдемелердің жиынтығы негізінде, оның ішінде салық пен міндетті төлемнің түріне және оларды төлеу мерзімдеріне қарамастан, төленбеген бүкіл кезең үшін жалпы соманы енгізе отырып, салықтық тексеру актісімен, маманның (сарапшының) қорытындысымен және басқа дәлелдемелермен анықталады.

28. Салық және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеуден жалтару тікелей пиғылмен ғана жасалады. Бұл ретте азамат салықтарды және төлемдерді төлеуден жалтару мақсатында кірістер

туралы декларацияны өткізуге міндетті болса да қасақана өткізбейді, не декларацияға немесе салықтарды және (немесе) бюджетке төленетін басқа міндетті төлемдерді есептеумен немесе төлеумен байланысты өзге де құжаттарға кірістері немесе шығыстары туралы не салық салынатын мүлкі туралы көрінеу бұрмаланған деректерді енгізеді.

Ұйымдарға салынатын салықты және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеуден жалтару декларацияны өткізу міндетті болса да декларацияны өткізбеу, не салық салынатын басқа да объектілерді және (немесе) басқа да міндетті төлемдерді жасыру жолымен декларацияға кірістер және (немесе) шығыстар туралы көрінеу бұрмаланған деректерді енгізу арқылы жасалады.

29. Жұмыстарды іс жүзінде орындамай, қызметтерді көрсетпей, тауарларды тиіп-жөнелтпей шот-фактураларды пайдалана отырып, салық және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеуден жалтарған кезде салық төлеуден жалтарған тұлғада қылмыстық кодекстің 216 және 244 немесе 245-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық жасау үшін жалған шот-фактураны ұсынған адаммен келісімнің болғанын немесе болмағанын анықтау қажет.

Жалған шот-фактураларды жазып берген және (немесе) олар бойынша ақша қаражатын қолма-қол ақшаға айналдырған адамды ұстау кезінде, сондай-ақ кейінге қалдыруға болмайтын тергеу әрекеттерін жүргізуді талап ететін, құжаттарды жасыруға немесе жоюға әкеп соғуы мүмкін басқа да жағдайларда қылмыстық қудалау органы ҚПК-нің 122-бабының екінші бөлігіне сәйкес атына жалған шот-фактуралар жазылған тұлғаға қатысты салықтық тексеру жүргізуге, маманды тартуға не сот-экономикалық сараптаманы тағайындауға құқылы.

30. ҚК-нің 244 және 245-баптары бойынша қылмыстық істер бойынша айыптау актісінде қылмыстық құқық бұзушылық жасалған кездегі редакциядағы салық заңнамасының нормалары, айыпталушы бұзған салық және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер бойынша декларацияны ұсыну мерзімдері мен оларды төлеу мерзімдері міндетті түрде көрсетілуге жатады. Айыптау актісінде мұндай деректер болмаған жағдайда сот алдын ала тыңдауда бұл мән-жайларды басты сот талқылауын тағайындауға кедергі келтіретін қылмыстық-процестік заңнаманы айтарлықтай бұзу деп тануға және ҚПК-нің 323-бабына сәйкес істі прокурорға қайтару туралы мәселені шешуге тиіс.

31. ҚК-нің 244 және 245-баптарына ескертпелердің негізінде (қылмыстық топ жасаған әрекетті қоспағанда – ҚК-нің 245 бабының үшінші бөлігі) адамды қылмыстық жауаптылықтан босату салық және (немесе) бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер бойынша берешекті, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген өсімпұлды төлеу арқылы залалды толық өтеу кезінде ғана орын алуы

мүмкін. Кінәлі адамның залалды ішінара өтеуі, болашақта залалды өтеу міндеттемелері оны қылмыстық жауаптылықтан босату үшін негіз болып табылмайды.

32. Салық кодексінде салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің түріне қарай декларацияларды ұсынудың және оларды төлеудің түрлі мерзімдері көзделген. Соттар декларацияны табыс ету мерзімі мен салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеу мерзімі сәйкес келмеуі мүмкін екендігін ескеруі керек. Салық заңнамасында белгіленген салық (бюджетке төлем) төлеу мерзімінің соңғы күнінен кейінгі күн ҚК-нің 244, 245-баптарында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтың аяқталу кезі болып табылады.

33. Мемлекеттік органның не мемлекеттік ұйымның мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамы болып табылмайтын жұмыскерінің немесе оған теңестірілген адамның, сол сияқты мемлекеттік емес ұйымның басқару функцияларын орындамайтын жұмыскері ҚК-нің 247-бабында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық субъектісі болып табылады. Бұл ретте жұмыскер өзінің міндеттерін тұрақты, уақытша немесе арнаулы өкілеттік бойынша жұмыс уақытында немесе өзге уақытта орындаған-орындамағаны маңызды емес. Соттар заңсыз сыйақы алып орындалған жұмыстың немесе көрсетілген қызметтің оның қызмет аясына кіретінін не кірмейтінін әрбір жағдайда анықтап алулары қажет.

34. Экономикалық қызмет саласында қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамға жаза тағайындау кезінде сот ҚК-нің 50-бабының үшінші бөлігіне сәйкес кінәліге белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру түріндегі қосымша жаза қолдану туралы мәселені талқылауы керек. Қосымша жаза тағайындалған кезде үкімде қандай лауазымды атқаруға тыйым салынғаны немесе қандай қызметпен айналысуға және қандай мерзімге тыйым салынғаны көрсетілуге тиіс. Белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру түріндегі қосымша жаза ҚК-нің Ерекше бөлігі бабының санкциясында көзделмеген жағдайларда да тағайындалуы мүмкін.

35. Экономикалық қызмет саласында қылмыстық құқық бұзушылық жасау нәтижесінде алынған кіріс кінәлі адамнан өндіріп алынуға және қылмыстық жолмен жиналған негізсіз баюдың нәтижесі ретінде мемлекет кірісіне айналдыруға жатады.

Заңсыз сыйақы алу туралы істер бойынша (ҚК-нің 247-бабы) кінәлі адамның сыйақы ретінде алған ақшасы мен өзге де мүлкі сотталғанның міндеттеріне кірмейтін жұмысқа немесе қызмет көрсетуге ақы төлегенін қате пайымдаған жағдайларда олардың иесіне қайтарылуға жатады.

Заттай дәлелдемелер деп танылған ақша мен өзге де құндылықтар, ол олар берілгенге дейін тиісті органдарға одан заңсыз сыйақыны қорқытып алушылық туралы мәлімдеген жағдайда, олардың иесіне қайтарылуға жатады.

36. ҚПК-нің 118-бабы үшінші бөлігінің 4) тармағына сәйкес заңсыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру кезінде кіріс алу үшін тікелей қолданылған, заттай дәлелдемелер деп танылған мүлік, заттар мемлекет кірісіне айналдырылуға жатады.

ҚК-нің 231-бабында көзделген істер бойынша жалған ақша және бағалы қағаздар түріндегі заттай дәлелдемелер міндетті түрде жойылуға жатады. Жекелеген үлгілер тиісті сараптама мекемелеріне және құқық қорғау және арнаулы органдардың уәкілетті бөлімшелеріне, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне олардың өтінішхаттары бойынша, сараптама және өзге де зерттеулер жүргізу үшін қажетті дерекқор жасау үшін берілуі мүмкін.

37. Мыналардың күші жойылды деп танылсын:

1) «Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтарды саралаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2004 жылғы 18 маусымдағы № 2 нормативтік қаулысы;

2) «Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының кейбір нормативтік қаулыларына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2011 жылғы 21 сәуірдегі № 1 нормативтік қаулысының 13-тармағы;

3) «Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстарды саралаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2004 жылғы 18 маусымдағы № 2 нормативтік қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2014 жылғы 4 сәуірдегі № 1 нормативтік қаулысы;

4) «Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының кейбір нормативтік қаулыларына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 7 шілдедегі № 5 нормативтік қаулысы.

38. Қазақстан Республикасы Конституциясының 4-бабына сәйкес осы нормативтік қаулы қолданыстағы құқық құрамына қосылады, жалпыға бірдей міндетті болып табылады және алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының Төрағасы**

Ж. Асанов

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының судьясы,
жалпы отырыс хатшысы**

Г. Әлмағамбетова

**НОРМАТИВНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 3
ВЕРХОВНОГО СУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

24 января 2020 года

город Нур-Султан

**О некоторых вопросах применения судами законодательства
по делам об уголовных правонарушениях
в сфере экономической деятельности**

В целях обеспечения правильного применения законодательства по делам об уголовных правонарушениях в сфере экономической деятельности пленарное заседание Верховного Суда Республики Казахстан постановляет дать следующие разъяснения.

1. Обратить внимание судов на то, что правильное применение уголовного законодательства при рассмотрении дел об уголовных правонарушениях в сфере экономической деятельности обеспечивает защиту прав и законных интересов физических и юридических лиц, охраняемых законом интересов общества и государства.

2. При рассмотрении уголовных дел о незаконном предпринимательстве судам следует иметь в виду, что согласно пункту 1 статьи 10 Гражданского кодекса Республики Казахстан (далее – ГК) и пункту 1 статьи 2 Предпринимательского кодекса Республики Казахстан (далее – Предпринимательский кодекс) предпринимательством является самостоятельная, инициативная деятельность граждан, оралманов и юридических лиц, направленная на получение чистого дохода путем использования имущества, производства, продажи товаров, выполнения работ, оказания услуг, основанная на праве частной собственности (частное предпринимательство) либо на праве хозяйственного ведения или оперативного управления государственного предприятия (государственное предпринимательство).

3. При квалификации деяния по статье 214 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) по признаку отсутствия регистрации судам следует иметь в виду, что государственная регистрация физического лица, осуществляющего частное предпринимательство без образования юридического лица, заключается в постановке его на учет в качестве индивидуального предпринимателя в органе государственных доходов по месту нахождения этого лица. Уголовная ответственность за незаконное предпринимательство по признаку отсутствия регистрации наступает в случаях, когда согласно пункту 2 статьи 35 Предпринимательского кодекса физическое лицо обязано было зарегистрироваться в качестве индивидуального предпринимателя, но не сделало этого, и эти деяния причинили крупный ущерб гражданину, организации или государству либо

они сопряжены с извлечением дохода в крупном размере или производством, хранением, перевозкой либо сбытом подакцизных товаров в значительных размерах.

При этом судам необходимо учитывать, что пунктами 3, 4 статьи 35 Предпринимательского кодекса и налоговым законодательством предусмотрены случаи, когда лицо, осуществляющее предпринимательскую деятельность, вправе не осуществлять регистрацию в качестве индивидуального предпринимателя. В соответствии с пунктом 1 статьи 774 Кодекса Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет (Налоговый кодекс)» плательщиками единого совокупного платежа признаются физические лица, осуществляющие предпринимательскую деятельность без регистрации в качестве индивидуального предпринимателя, которые одновременно соответствуют следующим условиям:

уплатили единый совокупный платеж;

не используют труд наемных работников;

оказывают услуги исключительно физическим лицам, не являющимся налоговыми агентами, и (или) реализуют исключительно физическим лицам, не являющимся налоговыми агентами, сельскохозяйственную продукцию личного подсобного хозяйства собственного производства, за исключением подакцизной продукции.

Физические лица, осуществляющие предпринимательскую деятельность, соответствующую требованиям пункта 1 статьи 774 Налогового кодекса, не подлежат регистрации в качестве индивидуальных предпринимателей, в связи с чем указанные лица к уголовной ответственности по статье 214 УК не привлекаются.

4. Согласно статье 12 Закона Республики Казахстан от 17 апреля 1995 года № 2198 «О государственной регистрации юридических лиц и учетной регистрации филиалов и представительств» (далее – Закон о государственной регистрации) документом, подтверждающим государственную регистрацию юридического лица, является справка по форме, установленной Министерством юстиции Республики Казахстан.

5. Осуществление предпринимательской деятельности физическим лицом после снятия с регистрационного учета в качестве индивидуального предпринимателя в регистрирующем органе (пункт 4 статьи 38 Предпринимательского кодекса), юридическим лицом - после внесения сведений о прекращении деятельности в Национальный реестр бизнес-идентификационных номеров (статья 16 Закона о государственной регистрации) признается незаконным предпринимательством по признаку отсутствия регистрации.

6. При решении вопроса о наличии в действиях лица признаков осуществления предпринимательской деятельности без обязательной

для такой деятельности лицензии либо с нарушением законодательства Республики Казахстан о разрешениях и уведомлениях суды должны иметь в виду, что Законом Республики Казахстан от 16 мая 2014 года № 202-V «О разрешениях и уведомлениях» (далее – Закон о разрешениях и уведомлениях) определены виды деятельности или действий (операций), для осуществления которых установлен разрешительный или уведомительный порядок.

Установленный Законом о разрешениях и уведомлениях перечень видов деятельности, действий (операций), для осуществления которых установлен разрешительный или уведомительный порядок, является исчерпывающим и расширительному толкованию не подлежит.

Разрешительный порядок заключается в установлении обязанности лица до начала осуществления деятельности или действий (операций) иметь в наличии действительное разрешение соответствующей категории (первой или второй).

Уведомительный порядок заключается в установлении обязанности физического или юридического лица до начала осуществления деятельности или действий уведомить государственный орган, осуществляющий прием уведомлений, об этом порядке.

Судам следует иметь в виду, что соблюдение разрешительного или уведомительного порядка должно иметь место до начала осуществления деятельности или действий, последующее получение разрешения или осуществление уведомления не освобождает лицо от уголовной ответственности по статье 214 УК.

Необходимо иметь в виду, что согласно статье 26 Закона о разрешениях и уведомлениях разрешение и (или) приложение к разрешению считаются выданными, если разрешительным органом допущена просрочка их выдачи, за исключением случаев, предусмотренных в пункте 3 статьи 26 Закона о разрешениях и уведомлениях.

Невыполнение лицензиатом требований статьи 33 Закона о разрешениях и уведомлениях о переоформлении лицензии и (или) приложения к лицензии не влечет уголовную ответственность по статье 214 УК.

7. По уголовным делам об осуществлении незаконной банковской деятельности (банковских операций) суды должны учитывать, что банк – это юридическое лицо, являющееся коммерческой организацией, которое в соответствии с Законом Республики Казахстан от 31 августа 1995 года № 2444 «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» (далее – Закон о банках) правомочно осуществлять банковскую деятельность путем проведения банковских и иных операций, перечисленных в указанном законе.

Официальный статус банка определяется государственной регистрацией юридического лица в качестве банка в Государственной

корпорации «Правительство для граждан» и наличием лицензии уполномоченного органа по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций (далее - уполномоченный орган) на проведение банковских операций.

Юридическое лицо, не имеющее официального статуса банка, не может именоваться «банком» или характеризовать себя как занимающееся банковской деятельностью. Вместе с тем, в соответствии со статьей 5 Закона о банках юридическое лицо, не являющееся банком, правомочно проводить отдельные виды банковских операций на основании лицензии уполномоченного органа или Национального Банка, либо в соответствии с законами Республики Казахстан.

8. По делам о незаконной коллекторской деятельности следует исходить из того, что согласно подпункту б) статьи 1 Закона Республики Казахстан от 6 мая 2017 года № 62-VI «О коллекторской деятельности» (далее – Закон о коллекторской деятельности) коллекторская деятельность - это деятельность коллекторского агентства, направленная на досудебные взыскание и урегулирование задолженности, а также на сбор информации, связанной с задолженностью.

Согласно пункту 2 статьи 3 Закона о коллекторской деятельности юридическое лицо, не включенное в реестр коллекторских агентств, не вправе осуществлять коллекторскую деятельность, характеризовать себя как занимающееся коллекторской деятельностью, а также использовать в своем наименовании слова «коллекторское агентство», производные от них слова, предполагающие, что оно осуществляет коллекторскую деятельность.

Для осуществления коллекторской деятельности юридическое лицо должно пройти учетную регистрацию в порядке, установленном статьей 7 Закона о коллекторской деятельности.

9. Частью первой статьи 214 УК предусмотрена уголовная ответственность за занятие запрещенными видами предпринимательской деятельности.

Запрещенными видами деятельности признается деятельность, за занятие которой установлена уголовная или административная ответственность.

Если лицо занимается запрещенными видами предпринимательской деятельности, уголовная ответственность наступает непосредственно за это уголовное правонарушение, например за незаконное изготовление, переработку, хранение, перевозку с целью сбыта или сбыт наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов, содеянное им дополнительной квалификации по статье 214 УК не требует.

10. Уголовная ответственность по части первой статьи 214 УК наступает при осуществлении предпринимательской деятельности, банковской деятельности (банковских операций), микрофинансовой или

коллекторской деятельности без регистрации, а равно без обязательной для такой деятельности лицензии либо с нарушением законодательства Республики Казахстан о разрешениях и уведомлениях, а равно за занятие запрещенными видами предпринимательской деятельности, если эти деяния причинили крупный ущерб гражданину, организации или государству либо сопряжены с извлечением дохода в крупном размере или производством, хранением, перевозкой либо сбытом подакцизных товаров в значительных размерах, а по части второй статьи 214 УК - за те же деяния, совершенные преступной группой, сопряженные с извлечением дохода в особо крупном размере, неоднократно.

Крупный ущерб, крупный размер или особо крупный размер дохода, значительный размер товара определяются в соответствии со статьей 3 УК, в редакции, действующей на момент совершения уголовного правонарушения.

При определении имущественного дохода физического лица следует руководствоваться положениями пункта 1 статьи 330 Налогового кодекса.

При этом доходом является вся сумма денежных средств или стоимость другого имущества, полученных от реализации товаров (работ, услуг) без вычета расходов, связанных с осуществлением незаконной предпринимательской деятельности.

Перечень подакцизных товаров установлен статьей 462 Налогового кодекса.

11. Судам необходимо иметь в виду, что согласно части третьей статьи 13 УК при осуществлении незаконной предпринимательской деятельности в виде организации незаконного игорного бизнеса с извлечением крупного или особо крупного дохода совокупность уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 214 и 307 УК, отсутствует, и уголовная ответственность наступает по статье 307 УК, являющейся по отношению к статье 214 УК специальной нормой.

Незаконная медицинская и фармацевтическая деятельность при отсутствии последствий, предусмотренных статьей 322 УК, влечет ответственность по соответствующей части статьи 214 УК в случае, если эта деятельность повлекла причинение крупного ущерба гражданину, организации или государству либо сопряжена с извлечением дохода в крупном или в особо крупном размере либо с производством, хранением, перевозкой, либо сбытом подакцизных товаров в значительном размере.

Если указанная деятельность повлекла последствия, предусмотренные как статьей 214 УК, так и статьей 322 УК, то действия виновного лица подлежат квалификации по совокупности уголовных правонарушений.

12. Если при осуществлении незаконной предпринимательской деятельности лицо незаконно использует чужой товарный знак, знак обслуживания, фирменное наименование, наименование места происхождения товара или сходных с ними обозначений для однородных

товаров или услуг, то при наличии признаков уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 222 УК, это деяние необходимо квалифицировать по совокупности уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 214 и 222 УК.

13. Объективная сторона уголовного правонарушения, предусмотренного частью первой статьи 216 УК, выражается в совершении действий по выписке счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров с целью извлечения имущественной выгоды, причинивших крупный ущерб гражданину, организации или государству.

При рассмотрении уголовных дел должно быть доказано, что субъектом частного предпринимательства выписка счета-фактуры была осуществлена без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров. Суд обязан исследовать доказательства, свидетельствующие о наличии у субъекта частного предпринимательства соответствующих активов, зданий, транспортных средств на праве собственности либо на правах аренды и иных основаниях, материальных и трудовых ресурсов, без которых невозможно выполнить работы и оказать услуги. В случае если субъектом частного предпринимательства оказаны услуги путем привлечения подрядчика, исследованию и оценке подлежат доказательства, подтверждающие оказание таких услуг непосредственным исполнителем.

Если предметом сделки является товар, то следует исследовать документы, подтверждающие его производство или приобретение у третьих лиц, в том числе осуществление оплаты за приобретение и реализацию товара. Предметом исследования и оценки могут выступать документы, подтверждающие транспортные расходы по отгрузке товара.

14. Субъектом уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 216 УК, являются субъекты частного предпринимательства, к которым относятся граждане, оралманы, нерезиденты, лица без гражданства, осуществляющие предпринимательскую деятельность, а также лица, выполняющие управленческие функции в негосударственных коммерческих юридических лицах.

Лицо, не являющееся субъектом частного предпринимательства и участвовавшее в совершении деяния, предусмотренного статьей 216 УК, несет уголовную ответственность, соответственно, в качестве его организатора, подстрекателя либо пособника.

15. Выписка нескольких счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров, охватываемая единым умыслом, образует одно продолжаемое уголовное правонарушение.

При выписке нескольких фиктивных счетов-фактур различным контрагентам и квалификации органом уголовного преследования данных действий как одного продолжаемого уголовного правонарушения судам следует проверять наличие у виновного лица единого умысла. Если же

совершение указанных действий не связано единым умыслом и образует неоднократность, то при недостижении суммы ущерба в отношении каждого контрагента размеру, указанному в пункте 38) статьи 3 УК, деяния подсудимого надлежит квалифицировать как административное правонарушение.

Совершение двух и более деяний, не связанных единым умыслом, образует неоднократность уголовных правонарушений и подлежит квалификации по пункту 1) части второй статьи 216 УК.

16. Судам следует иметь в виду, что при постановлении обвинительного приговора, постановления о прекращении производства по делу по нереабилитирующему основанию по статье 216 УК, сделка, подтвержденная фиктивным счетом-фактурой, в соответствии с пунктом 2 статьи 158 ГК, является ничтожной. Предъявления налоговыми органами исков об оспаривании сделок, подтвержденных фиктивными счетами-фактурами, не требуется. Доначисление соответствующих сумм налогов осуществляется налоговым органом на основании вступившего в законную силу обвинительного приговора либо постановления о прекращении производства по делу по нереабилитирующему основанию, которым дана правовая оценка противоправным действиям лица по выписке счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров.

17. Если действия по выписке фиктивных счетов-фактур сопряжены с совершением других уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности, то в соответствии с требованиями статей 24 и 113 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – УПК) по делу должны быть установлены и оценены обстоятельства использования фиктивных счетов-фактур контрагентами, их соучастия в выписке, а также соучастие субъекта частного предпринимательства, выписавшего фиктивный счет-фактуру, в совершении как экономических, так и иных уголовных правонарушений.

18. Ущербом, причиненным в результате совершения действий по выписке счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров, является сумма налога и других обязательных платежей, от уплаты которых уклонился контрагент, или сумма кредита, дохода, похищенных средств, имущественной выгоды.

Сумма неуплаченных налогов и других обязательных платежей определяется на основании совокупности доказательств, в том числе актом налоговой проверки, заключением специалиста (эксперта) и другими доказательствами.

Если последствия в виде причинения крупного или особо крупного ущерба гражданину, организации или государству не наступили по не зависящим от виновного лица обстоятельствам, то при доказанности у субъекта частного предпринимательства при выписке фиктивного счета-фактуры цели

извлечения имущественной выгоды с причинением гражданину, организации или государству крупного или особо крупного ущерба его действия образуют покушение на совершение уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 216 УК.

19. Под легализацией (отмыванием) денег и (или) иного имущества, полученных преступным путем, применительно к статье 218 УК следует понимать не любое распоряжение деньгами или иным имуществом, полученным путем совершения уголовного правонарушения, а лишь вовлечение их в законный оборот посредством совершения сделок в виде конверсии или перевода имущества, представляющего доходы от уголовных правонарушений, либо владение и использование такого имущества, сокрытие или утаивание его подлинного характера, источника, места нахождения, способа распоряжения, перемещения, прав на имущество или его принадлежности, если лицу известно, что такое имущество представляет доходы от уголовных правонарушений, а равно посредничество в легализации денег и (или) иного имущества, полученных преступным путем.

При этом судам также необходимо руководствоваться разъяснениями, содержащимися в пункте 3 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 11 июля 2003 года № 8 «О судебной практике по делам о хищениях» о том, что распоряжение виновным похищенным имуществом по своему усмотрению (продажа или безвозмездная передача другим лицам, порча, разукomплектование, уничтожение и т.п.) не образует самостоятельного состава уголовного правонарушения и дополнительной квалификации не требует.

Для привлечения к ответственности лиц, участвующих в легализации денежных средств и иного имущества, приобретенных преступным путем, необходимо осознание ими того обстоятельства, что финансовая операция или другая сделка с их участием, а равно предпринимательская или иная экономическая деятельность осуществляются с денежными средствами или другим имуществом, приобретенными преступным путем, и желание совершить такие действия.

Обязательным признаком субъективной стороны уголовного правонарушения является наличие специальной цели совершения финансовых операций и других сделок с денежными средствами или иным имуществом, приобретенным преступным путем, придание правомерного вида владению, пользованию и распоряжению указанными денежными средствами или иным имуществом.

20. Под сделкой в виде конверсии применительно к статье 218 УК понимаются сделки по легализации денег или иного имущества, добытых преступным путем, направленные на установление, изменение или прекращение гражданских прав и обязанностей, а равно на создание видимости возникновения или перехода гражданских прав и обязанностей.

При этом финансовые операции и сделки заведомо для виновного прикрывают связь легализуемых денег или иного имущества с уголовным правонарушением, направлены на сокрытие факта преступного приобретения имущества и обеспечение его открытого оборота.

21. Уголовная ответственность по части первой статьи 219 УК наступает в случае получения индивидуальным предпринимателем или руководителем организации кредита, дотаций либо льготных условий кредитования путем предоставления банку или иному кредитору заведомо ложных сведений о хозяйственном положении, финансовом состоянии или залоговом имуществе индивидуального предпринимателя или организации, или об иных обстоятельствах, имеющих существенное значение для получения кредита, дотаций, льготных условий кредитования, а равно несообщение банку или иному кредитору информации о возникновении обстоятельств, могущих повлечь прекращение кредитования, дотирования, отмену льгот либо ограничение размеров выделенного кредита или дотаций, если эти деяния причинили крупный ущерб.

При рассмотрении дел о незаконном получении кредита, дотаций и решении вопроса о том, имели ли существенное значение заведомо ложные сведения для получения кредита, дотаций либо льготных условий кредитования, необходимо выяснить, была ли у лица реальная возможность их получения без предоставления ложных сведений на основании других, предоставленных кредитору сведений, соответствующих действительности.

В случае, если судом будет установлено, что сведений, соответствующих действительности, было предоставлено достаточно для получения кредита, то предоставление, наряду с достоверными, иных ложных сведений не образует состава незаконного получения кредита.

По части второй статьи 219 УК лицо подлежит уголовной ответственности в случае использования бюджетного кредита не по целевому назначению, если это деяние причинило крупный ущерб гражданину, организации или государству.

Согласно пункту 3 статьи 12 Бюджетного кодекса Республики Казахстан бюджетными кредитами являются деньги, выделяемые из бюджета на возвратной, срочной и платной основе, следовательно, при рассмотрении дел по части второй статьи 219 УК суд обязан установить источник кредитования.

Субъектом уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 219 УК, является индивидуальный предприниматель или руководитель организации.

Действия, предусмотренные статьей 219 УК, влекут уголовную ответственность независимо от факта возврата незаконно полученного кредита, дотаций либо использованного не по целевому назначению бюджетного кредита, за исключением случаев, предусмотренных в примечании к этой статье.

Под ущербом применительно к статье 219 УК следует понимать сумму полученных кредитных средств и вознаграждений банка.

22. Состав уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 231 УК, образует как подделка отдельных элементов денег или ценных бумаг (например, внесение изменений в данные о номинальной стоимости подлинных денежных знаков или ценных бумаг, иное изменение их содержания, номеров, серий и других реквизитов), так и их незаконное изготовление.

Сбыт заведомо поддельных денег или ценных бумаг состоит в использовании их в качестве средства платежа при оплате товаров и услуг, а также при исполнении обязательств по договорам мены, дарения, займа, возмещении ущерба и включении их в гражданский оборот в иной форме.

Сбыт заведомо поддельных денег или ценных бумаг, совершенный с целью незаконного завладения чужим имуществом, необходимо квалифицировать по совокупности уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 190 и 231 УК.

Использование в качестве средства обмана при незаконном завладении чужим имуществом сувениров, медальонов, открыток, художественных, фотографических и иных изделий, исполненных в виде денежных знаков или ценных бумаг, квалифицируется как мошенничество.

Как мошенничество подлежат квалификации и действия лица, завладевшего чужим имуществом с использованием поддельных банкнот и ценных бумаг, отличающихся от подлинных денежных купюр и ценных бумаг.

23. Крупный размер поддельных банкнот и монет Национального Банка, государственных ценных бумаг или других ценных бумаг в валюте Республики Казахстан либо иностранной валюты или ценных бумаг в иностранной валюте определяется в соответствии с пунктом 38) статьи 3 УК, в редакции, действующей на момент совершения уголовного правонарушения.

24. По делам о преступлениях, предусмотренных статьей 235 УК, судам следует учитывать, что согласно Закону Республики Казахстан от 2 июля 2018 года № 167-VI «О валютном регулировании и валютном контроле» (далее – Закон о валютном регулировании) репатриация национальной и (или) иностранной валюты по экспорту или импорту заключается в зачислении на банковские счета в уполномоченные банки:

выручки в национальной и (или) иностранной валюте от экспорта;

национальной и (или) иностранной валюты, переведенной резидентом в пользу нерезидента для осуществления расчетов по импорту, в случаях неисполнения или неполного исполнения обязательств нерезидентом.

Уполномоченными банками являются созданные в Республике Казахстан банки и организации, осуществляющие отдельные виды

банковских операций (за исключением уполномоченных организаций), а также осуществляющие деятельность в Республике Казахстан филиалы иностранных банков, которые проводят валютные операции.

25. Совершение уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 235 УК, сопряженное с уклонением от уплаты налога и (или) других обязательных платежей в бюджет с организаций квалифицируется по совокупности уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 235 и 245 УК.

26. При рассмотрении уголовных дел об уклонении от уплаты налога и (или) других обязательных платежей в бюджет судам следует иметь в виду, что нормы Налогового кодекса определяют виды налогов и обязательных платежей в бюджет, сроки их уплаты и объекты налогообложения и платежей.

27. Обязательным признаком состава уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 244 и 245 УК, является крупный или особо крупный размер неуплаченных налогов и (или) других обязательных платежей в бюджет, определяемый в соответствии с пунктами 3) и 38) статьи 3 УК, в редакции, действующей на момент их совершения.

Сумма неуплаченных налогов и (или) других обязательных платежей в бюджет определяется на основании совокупности доказательств, в том числе актом налоговой проверки, заключением специалиста (эксперта) и другими доказательствами, независимо от вида налога и обязательного платежа и сроков их уплаты, с вменением общей суммы за весь период неуплаты.

28. Уклонение от уплаты налогов и (или) других обязательных платежей в бюджет совершается только с прямым умыслом. При этом гражданин, с целью уклонения от уплаты налогов и платежей, умышленно не предоставляет декларацию о доходах, хотя обязан это сделать, либо вносит в декларацию или иные документы, связанные с исчислением или уплатой налогов и (или) других обязательных платежей в бюджет, заведомо искаженные данные о доходах или расходах, либо об имуществе, подлежащем налогообложению.

Уклонение от уплаты налога и (или) других обязательных платежей в бюджет с организаций совершается путем непредставления декларации, когда подача декларации является обязательной, либо внесения в декларацию заведомо искаженных данных о доходах и (или) расходах, путем сокрытия других объектов налогообложения и (или) других обязательных платежей.

29. При уклонении от уплаты налогов и (или) других обязательных платежей в бюджет с использованием счетов-фактур без фактического выполнения работ, оказания услуг, отгрузки товаров необходимо установить наличие или отсутствие у лица, уклоняющегося от уплаты налогов, и лица, предоставившего фиктивные счета-фактуры, соучастия в совершении уголовных правонарушений, предусмотренных статьями 216 и 244, либо 245 УК.

При задержании лица, выписавшего фиктивные счета-фактуры и (или) обналичившего денежные средства по ним, а также в других случаях, требующих проведения безотлагательных следственных действий, невыполнение которых может повлечь сокрытие или уничтожение документов, орган уголовного преследования в соответствии с частью второй статьи 122 УПК вправе инициировать налоговую проверку лица, в адрес которого выписаны фиктивные счета-фактуры, привлечь специалиста либо назначить судебно-экономическую экспертизу.

30. В обвинительном акте по уголовным делам по статьям 244 и 245 УК подлежат обязательному изложению нормы налогового законодательства, в редакции на момент совершения уголовного правонарушения, нарушенные обвиняемым, сроки представления декларации по налогам и (или) другим обязательным платежам в бюджет, и сроки их уплаты. При отсутствии таких данных в обвинительном акте суд в предварительном слушании должен признать эти обстоятельства существенными нарушениями уголовно-процессуального законодательства, препятствующими назначению главного судебного разбирательства, и решить вопрос о возвращении дела прокурору в соответствии со статьей 323 УПК.

31. Освобождение лица от уголовной ответственности на основании примечаний к статьям 244 и 245 УК (за исключением деяния, совершенного преступной группой – часть третья статьи 245 УК) может иметь место лишь при полном возмещении ущерба путем уплаты задолженности по налогам и (или) другим обязательным платежам в бюджет, а также пени, установленной законодательством Республики Казахстан. Частичное возмещение ущерба, обязательства виновного лица возместить ущерб в будущем не являются основанием для его освобождения от уголовной ответственности.

32. Налоговым кодексом в зависимости от вида налогов и других обязательных платежей в бюджет предусмотрены различные сроки представления деклараций и различные сроки уплаты налогов. Судам следует иметь в виду, что срок представления декларации и срок уплаты налогов и других обязательных платежей в бюджет может не совпадать. Моментом окончания уголовного правонарушения, предусмотренного статьями 244, 245 УК, является день, следующий за последним днем срока уплаты налога (платежа в бюджет), установленного налоговым законодательством.

33. Субъектом уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 247 УК, является работник государственного органа либо государственной организации, не являющийся лицом, уполномоченным на выполнение государственных функций, или приравненным к нему лицом, а равно работник негосударственной организации, не выполняющий управленческие функции. При этом не имеет значения, исполнял ли работник свои обязанности постоянно, временно или по специальному полномочию, в рабочее или иное

время. Судам в каждом случае надлежит выяснять, входило ли в круг его обязанностей выполнение работы или оказание услуги, за которые получено незаконное вознаграждение.

34. При назначении наказания лицу, совершившему уголовное правонарушение в сфере экономической деятельности, суду согласно части третьей статьи 50 УК следует обсуждать вопрос о применении к виновному дополнительного наказания в виде лишения права занимать определенную должность или заниматься определенной деятельностью. При назначении дополнительного наказания в приговоре должно быть указано, какую должность запрещено занимать или какой деятельностью запрещено заниматься и на какой срок. Дополнительное наказание в виде лишения права занимать определенную должность или заниматься определенной деятельностью может быть назначено и в случаях, когда оно не предусмотрено санкцией статьи Особенной части УК.

35. Доход, полученный в результате совершения уголовного правонарушения в сфере экономической деятельности, подлежит взысканию с виновного и обращению в доход государства как результат неосновательного обогащения, нажитого преступным путем.

По делам о получении незаконного вознаграждения (статья 247 УК) деньги и иное имущество, полученные виновным лицом в качестве вознаграждения, подлежат возвращению их владельцу в тех случаях, когда он ошибочно полагал, что оплатил работу или услуги, не входящие в круг обязанностей осужденного.

Деньги и иные ценности, признанные вещественными доказательствами, подлежат возврату их владельцу в том случае, когда он до их передачи заявил в соответствующие органы о вымогательстве у него незаконного вознаграждения.

36. В соответствии с пунктом 4) части третьей статьи 118 УПК имущество, предметы, непосредственно применявшиеся для извлечения дохода при осуществлении незаконной предпринимательской деятельности, признанные вещественными доказательствами, подлежат обращению в доход государства.

Вещественные доказательства в виде поддельных денег и ценных бумаг по делам, предусмотренным статьей 231 УК, подлежат обязательному уничтожению. Отдельные образцы могут быть переданы в соответствующие экспертные учреждения и уполномоченные подразделения правоохранительных и специальных органов, Национальному Банку Республики Казахстан, по их ходатайствам, для создания базы данных, необходимой для проведения экспертиз и иных исследований.

37. Признать утратившими силу:

1) нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 18 июня 2004 года № 2 «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности»;

2) пункт 13 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 21 апреля 2011 года № 1 «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан»;

3) нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 4 апреля 2014 года № 1 «О внесении изменений и дополнений в нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 18 июня 2004 года № 2 «О некоторых вопросах квалификации преступлений в сфере экономической деятельности»;

4) нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 7 июля 2016 года № 5 «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан».

38. Согласно статье 4 Конституции Республики Казахстан настоящее нормативное постановление включается в состав действующего права, является общеобязательным и вводится в действие со дня первого официального опубликования.

**Председатель Верховного Суда
Республики Казахстан**

Ж. Асанов

**Судья Верховного Суда
Республики Казахстан,
секретарь пленарного заседания**

Г. Альмагамбетова

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРҒЫ СОТЫНЫҢ
№ 4 НОРМАТИВТІК ҚАУЛЫСЫ**

2020 жылғы «4» наурыз

Нұр-Сұлтан қаласы

**«Салық заңнамасын қолданудың сот практикасы туралы» Қазақстан
Республикасы Жоғарғы Сотының 2017 жылғы 29 маусымдағы № 4
нормативтік қаулысына өзгерістер енгізу туралы**

1. Жоғарыда аталған Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының нормативтік қаулысына мынадай өзгерістер енгізілсін:

- 1) 4 - тармақ алып тасталсын;
- 2) 6-тармақтағы үшінші абзац алып тасталсын.

2. Қазақстан Республикасы Конституциясының 4-бабына сәйкес осы нормативтік қаулы қолданыстағы құқық құрамына қосылады, жалпыға бірдей міндетті болып табылады және алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының Төрағасы**

Ж. Асанов

**Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының судьясы,
жалпы отырыс хатшыс**

Г. Әлмағамбетова

**НОРМАТИВНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 4
ВЕРХОВНОГО СУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

«4» марта 2020 года

город Нур-Султан

О внесении изменений в нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 29 июня 2017 года № 4 «О судебной практике применения налогового законодательства»

1. Внести в вышеуказанное нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан следующие изменения:

- 1) пункт 4 исключить;
- 2) в пункте 6 абзац третий исключить.

2. Согласно статье 4 Конституции Республики Казахстан настоящее нормативное постановление включается в состав действующего права, является общеобязательным и вводится в действие со дня первого официального опубликования.

**Председатель Верховного Суда
Республики Казахстан**

Ж. Асанов

**Судья Верховного Суда
Республики Казахстан,
Секретарь пленарного заседания**

Г. Альмагамбетова

**Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі
сот алқасының қаулыларынан үзінділер**

**Извлечения из постановлений судебной коллегии по гражданским
делам Верховного Суда Республики Казахстан**

Мүлікке тиым салу туралы

**Апелляциялық сатыдағы соттың заңға сілтемесі
негізсіз болғанымен, талап арызды қанағаттандырусыз
қалдыру туралы шешімі мәні бойынша дұрыс болып табылады**

2020 жылғы 3 маусым

№ 6001-20-00-3гп/133

Талап қоюшы Б. жауапкерлер «Нұр-Аман» жауапкершілігі шектеулі серіктестігіне (бұдан әрі – Серіктестік), «Б» акционерлік қоғамына (бұдан әрі – Банк), үшінші тұлға «Оңалту және активтерді басқару компаниясы» акционерлік қоғамына (бұдан әрі – Компания) автокөлікке қойылған шектеуді алып тастау туралы талап қою арызымен сотқа жүгініп, уәждерін электрондық аукцион арқылы сатып алған автокөлігіне қойылған шектеу алынып тасталмағандықтан, өзінің атына ресімдей алмай отырғанына назар аударған.

Шымкент қаласы Абай аудандық сотының 2019 жылғы 18 қыркүйектегі шешімімен талап қою арызы қанағаттандырылып, мемлекеттік белгісі Х734 SV, «ВАЗ-2114411042» маркалы автокөлігіне (бұдан әрі – даулы автокөлік) қойылған шектеу алынып тасталған.

Шымкент қалалық сотының азаматтық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 12 қарашадағы қаулысымен бірінші сатыдағы сот шешімінің күші жойылып, Б.-ның талабын қанағаттандырусыз қалдыру туралы жаңа шешім қабылдаған.

Өтінішхат беруші іс бойынша қабылданған апелляциялық қаулымен келіспей, оның тұжырымдары істің мән-жайына сәйкес келмейтінін көрсетіп, материалдық және процестік құқық нормаларының елеулі түрде бұзылғанына сілтеме жасап, қаулының күшін жойып, бірінші сатыдағы соттың шешімін күшінде қалдыруды сұраған.

Сот алқасы талап қоюшының өкілі – А. мен Серіктестіктің өкілі Н.-ның өтінішхатты қолдаған түсініктемелерін, Банк өкілі Т.-ның қарсы пікірін тыңдап, іс құжаттары мен өтінішхат уәждерін зерделеп, төмендегі негіздерге байланысты дау айтылған сот актісі күшінде қалдырылуға жатады деген тұжырымға келді.

Іс құжаттарына қарағанда, Шымкент қаласы Абай аудандық сотының 2017 жылғы 18 қаңтардағы заңды күшіне енген шешімімен Серіктестіктен Банктің пайдасына 413 747 626 теңге өндірілген.

Өз кезегінде шешім қабылданғанға дейін аталған соттың 2016 жылғы 21 қарашадағы ұйғарымымен талап қоюды қамтамасыз ету мақсатында Серіктестіктің жылжымалы және жылжымайтын мүліктеріне тыйым салынған.

Белгілі болғандай, Серіктестіктің салықтық берешектерінің қордалануына байланысты «Шымкент қаласы бойынша мемлекеттік кірістер департаментінің Абай ауданы бойынша мемлекеттік кірістер басқармасы» республикалық мемлекеттік мекемесі 2016 жылғы 9 қарашадан бастап 2017 жылғы 10 мамырға дейінгі аралықта Серіктестіктің мүлікке билік етуін шектеу туралы бірқатар шешімдер қабылдаған.

Осы шешімдердің бірі негізінде Компания 2017 жылғы 30 мамырда Серіктестіктің тыйым салынған даулы автокөлігіне электрондық аукцион өткізіп, нәтижесінде Б. жеңімпаз болып танылған.

Сауда-саттық ұйымдастырылған кезде даулы автокөлікке сот ұйғарымымен тыйым салынғаны оны ұйымдастырушы Компанияға және Б.-ға да белгілі болған.

Б. көлік үшін толық мөлшерде ақшалай төлем жасап, 2017 жылғы 6 маусымда Серіктестікпен араларында даулы автокөлікті сатып алу-сату шарты жасалып, ол сол күні тапсыру актісімен Б.-ға берілген.

Талап қою арызын қанағаттандыру туралы тұжырымын бірінші сатыдағы сот аукцион қорытындысы мен сатып алу-сату шартының сотта дауланбағанына және даулы автокөліктің Банкке кепілге қойылмағанына негіздеген.

Мұндай тұжырыммен келіспеген апелляциялық сатыдағы сот өз шешімін бұрын Б.-ның жеке сот орындаушысының автокөлікке тыйым салу туралы әрекеттерін заңсыз деп танып, оны тыйымнан босату туралы шағымы заңды күшіне енген Шымкент қаласы Абай аудандық сотының 2019 жылғы 17 мамырдағы шешімі бойынша қанағаттандырусыз қалдырылғанымен қорытындылаған.

Сонымен қатар талап қоюды қамтамасыз етудің күшін жою туралы шешімді Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексінің (бұдан әрі – АПК) 160-бабына сәйкес оны қолданған сот қана қабылдауы тиіс деген тұжырым жасаған.

Кассациялық сот алқасы жергілікті соттар материалдық және процестік құқық нормаларын дұрыс қолданбаған деп санайды.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2018 жылғы 1 ақпандағы № 111 бұйрығымен салық төлеушінің және (немесе) үшінші тұлға кепілге қойған мүлікті, сондай-ақ салық төлеушінің (салық агентінің) билік етуі шектелген мүлкін салық берешегі есебіне, төлеушінің – кедендік

төлемдер және салықтар бойынша берешектің, арнайы, демпингке қарсы, өтем баждардың, өсімпұлдардың, пайыздың есебіне өткізу қағидалары (бұдан әрі – Қағида) бекітілген.

Аталған Қағиданың 30-тармағының 3) тармақшасында тиісті лот бойынша электрондық аукцион сот органдарының шешімдері, ұйғарымдары болған жағдайларда өткізілмейтіні көзделген.

Қағида мазмұнының мағынасы бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушы Компания даулы автокөлікке сот ұйғарымымен тыйым салынған жағдайда оны өткізуге құқылы емес болған, яғни Қағида талаптары көрсетілген жағдайда аукцион өткізуге тікелей тыйым салады.

Сәйкесінше аталған сауда-саттық қорытындысы бойынша мәміле Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 158-бабының бірінші бөлігінде көрсетілген талаптарға сәйкес болмағандықтан, жарамсыз болып саналады.

Сонымен қатар даулы мүлікке тыйымды салған сот оны өз бастамасымен жоймағаны және сол іске қатысушылардың да талап қоюды қамтамасыз етудің күшін жоюды сұрап сотқа жүгінбегені жөніндегі уәждері назарға алынуға жатпайды.

АПК-нің 160-бабының екінші бөлігіне сәйкес қамтамасыз ету жөніндегі шаралар сот шешімі орындалғанға дейін өзінің қолданысын сақтайды.

Ал жоғарыда аталған іс бойынша сот шешімі осы күнге дейін орындалмаған.

АПК-нің 451-бабының бесінші бөлігіне сәйкес, егер сот дұрыс шешім қабылдаған, бірақ осы Кодекстің 427-бабының бірінші және екінші бөліктерінде көзделген құқық бұзушылықтарға жол берілген жағдайда, қаулыда уәждер, материалдық және процестік құқық нормалары көрсетіледі, оларға сәйкес сот актілері өзгеріссіз қалдырылады.

Мұндай жағдайда өтінішхаттың уәждері негізсіз болғандықтан, ол қанағаттандырылуға жатпайды.

Апелляциялық сатыдағы соттың заңға сілтемесі негізсіз болғанымен, талап арызды қанағаттандырусыз қалдыру туралы шешімі мәні бойынша дұрыс болып табылады.

Сондықтан дауланып отырған сот актісінің күшін жою не өзгерту үшін негіздер жоқ.

Сонымен қатар кассациялық сот алқасы Б.-ға мәміленің жарамсыздығы салдарын қолдану туралы талап қоюға құқылы екенін түсіндіру қажет деп санайды.

Жоғарыда баяндалғанның негізінде Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының азаматтық істер жөніндегі кассациялық сот алқасы апелляциялық сатыдағы соттың қаулысын күшінде, Б.-ның өтінішхатын қанағаттандырусыз қалдырды.

Споры, связанные с разделом имущества

Совместное проживание и ведение общего хозяйства

А. с Д. не свидетельствуют о возникновении совместной собственности на спорное имущество, приобретенное в указанный период одним из них, поскольку режим совместной собственности установлен законом лишь для супругов, а стороны в официальном браке не состояли

3 июня 2020 года

№ 6001-20-00-ЗПП/125

А. обратился в суд с иском к Д. о признании недвижимого имущества общей долевой собственностью и разделе имущества, указывая, что состоял с Д. в фактических брачных отношениях с 2016 года по август 2019 года. Доказательством брачных отношений является Свидетельство о заключении брака в мечети «Нур Мубарак» от 23 февраля 2016 года. Имеют одного несовершеннолетнего ребенка. В период совместного проживания ими приобретено следующее недвижимое имущество:

- трехкомнатная квартира, расположенная по адресу: город Алматы, улица Каблукова, дом 264, квартира 313 (далее – Квартира);
- парковочные места для автомашин по адресу: город Алматы, улица Каблукова, дом 264, п/м № 1-4, (РКА 1201500051662206); п/м №1-5, (РКА 1201300293961729) (далее – Парковочные места);
- нежилые помещения 1\2, 1\3, 1\4, 1\5 и 1\6, расположенные по адресу: Мангистауская область, город Жанаозен, микрорайон «Шанырак» (далее – Нежилые помещения);
- квартиры № 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112 (далее – Квартиры № 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112) на основании договоров о долевом участии в жилищном строительстве от 12 февраля 2019 года многоквартирного жилого комплекса «ATLANT» (далее – ЖК), расположенного по адресу: город Алматы, Алмалинский район, улица Макатаева, 127/4.

Вышеуказанное спорное имущество было приобретено на его денежные средства, однако зарегистрировано на имя Д.

Истец просил признать юридический факт фактических брачных отношений с ответчиком, спорное имущество признать общей долевой собственностью и произвести его раздел.

Определением районного суда № 2 Алмалинского района города Алматы от 25 октября 2019 года производство по делу в части иска о признании юридического факта фактических брачных отношений прекращено.

Решением районного суда № 2 Алмалинского района города Алматы от 25 октября 2019 года иск о признании недвижимого имущества общей долевой собственностью и его разделе удовлетворен. Спорное имущество признано общей совместной долевой собственностью А. и Д. Произведен раздел спорного имущества в равных долях. За Д. определено следующее имущество: квартира 313, расположенная по адресу: город Алматы, улица Каблукова, дом 264; парковочные места для автомашин № 104, № 105; квартиры № 106, 108, 109, 110, 111 ЖК «АТЛАНТ». За А. определено следующее имущество: квартиры № 107, 112, расположенные в ЖК «АТЛАНТ» и Нежилые помещения. Истребованы у Д. оригиналы правоустанавливающих документов на Нежилые помещения.

Постановлением судебной коллегии по гражданским делам Алматинского городского суда от 13 января 2020 года решение суда первой инстанции изменено. С А. в пользу Д. взыскано 35 019 940 тенге. В остальной части решение суда первой инстанции оставлено без изменения.

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов, по делу приняла новое решение об отказе в удовлетворении иска А. к Д. о признании недвижимого имущества общей долевой собственностью и разделе имущества.

Ходатайство представителя ответчика К. удовлетворено по следующим основаниям.

Согласно статье 224 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – ГПК) и пункту 5 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 11 июля 2003 года № 5 «О судебном решении» решение суда должно быть законным и обоснованным.

Состоявшиеся по делу и оспариваемые заявителем судебные акты приведенным требованиям закона не соответствуют.

Из материалов дела следует, что стороны проживали совместно с февраля 2016 года по август 2019 года. Брак между сторонами не зарегистрирован.

В период совместного проживания приобретено и зарегистрировано на имя Д. спорное имущество.

Истец А., заявляя требования о признании спорного имущества общей долевой собственностью и его разделе, указал, что оно приобретено на его личные денежные средства в период фактических брачных отношений с Д.

Суд первой инстанции, удовлетворяя требования истца и признавая спорное имущество общей совместной долевой собственностью, мотивировал тем, что имущество приобретено сторонами в период брака, стороны вели общее хозяйство как супруги, что не оспаривалось ответчиком, приобретали имущество и производили ремонт, следовательно, спорное имущество подлежит разделу.

Суд апелляционной инстанции, согласившись с указанными выводами суда первой инстанции, указал, что стороны вели общее хозяйство

как супруги, совместно приобретенное имущество оформляли на имя ответчика, хотя оно приобреталось на денежные средства истца.

Между тем указанные выводы судов нельзя признать основанными на законе.

Согласно пункту 3 статьи 2 Кодекса Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» (далее – Кодекс) признается брак (супружество), заключенный только государственными органами. Брак (супружество), заключенный по религиозным обрядам и церемониям, не приравнивается к зарегистрированному в регистрирующих органах браку (супружеству) и не порождает соответствующих правовых последствий. Браком (супружеством) не признается фактическое сожительство как мужчины и женщины, так и лиц одного пола.

Согласно статье 29 Кодекса права и обязанности супругов возникают со дня государственной регистрации заключения брака.

Установлено, что брак между сторонами в установленном законом порядке не зарегистрирован.

Однако местные суды применили нормы материального права, касающиеся раздела общего имущества супругов по спору лиц, не состоящих в законном браке.

Тогда как совместное проживание и ведение общего хозяйства А. с Д. не свидетельствуют о возникновении совместной собственности на спорное имущество, приобретенное в указанный период одним из них, поскольку режим совместной собственности установлен законом лишь для супругов, а стороны в официальном браке не состояли.

В связи с этим спорные правоотношения сторон должны быть разрешены на основании норм гражданского законодательства о долевой собственности, что следует из содержания пункта 1 статьи 209 ГК.

В силу действующего законодательства общая собственность на имущество может возникнуть лишь в случае наличия договоренности о создании общей собственности.

Таким образом, в случае приобретения имущества в период фактических брачных отношений лицо, претендующее на имущество, правообладателем которого является другое лицо, обязано доказать не только факт оплаты стоимости этого имущества из собственных средств, но и факт достижения указанными лицами договоренности о создании общей собственности.

В соответствии со статьей 72 ГПК каждая сторона должна доказать те обстоятельства, на которые она ссылается как на основания своих требований и возражений.

Однако истцом не представлены суду достоверные и допустимые доказательства, подтверждающие такие факты.

Материалами дела установлено, что собственником спорного имущества является Д.

Как следует из договоров купли-продажи Квартиры, Парковочных мест от 18 марта 2016 года и Нежилых помещений от 15 декабря 2017 года покупателем данного недвижимого имущества является Д.

Согласно договорам о долевом участии в жилищном строительстве от 12 февраля 2019 года покупателем Квартир № 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112 также является Д.

Исходя из условий указанных договоров, недвижимое имущество приобретено Д. в единоличную собственность.

Из пояснений А. следует, что он присутствовал при заключении сделок.

При этом вопрос о поступлении спорного имущества в общую собственность А. и Д. не разрешен.

Рассматривая настоящий спор, коллегия исходила из того, что при отсутствии соответствующего соглашения общей собственности в отношении имущества, приобретенного в период совместного проживания без регистрации брака, не возникает, поскольку это не предусмотрено законом.

При этом само по себе совместное проживание истца и ответчика не свидетельствует о достижении между сторонами такого соглашения.

Финансовое участие личными денежными средствами в приобретении имущества в отсутствие такого соглашения также не образует прав на него, а влечет иные правовые последствия.

Споры о пенсионном обеспечении

Согласно пункту 2 статьи 2 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» иностранцы, постоянно проживающие на территории Республики, пользуются правом на пенсионное обеспечение наравне с гражданами Казахстана, если иное не предусмотрено законами и международными договорами

4 июня 2020 года

№ 6001-20-00-32п/82

С. обратился в суд с заявлением о признании незаконными действий РГУ «Департамент комитета труда, социальной защиты и миграции Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан по Карагандинской области» (далее – Департамент социальной защиты), отказавшего в выплате пенсии за октябрь 2018 года. Просил также о взыскании пенсии за октябрь 2018 года в сумме 119 641 тенге.

Определением суда № 2 Казыбекбийского района города Караганда от 17 июня 2019 года иск С. о взыскании невыплаченной пенсии за октябрь 2018 года оставлен без рассмотрения.

Решением суда № 2 Казыбекбийского района города Караганда от 17 июня 2019 года в удовлетворении заявления С. о признании незаконным отказа Департамента социальной защиты в выплате пенсии за октябрь 2018 года отказано.

Постановлением судебной коллегии по гражданским делам Карагандинского областного суда от 19 августа 2019 года решение суда первой инстанции оставлено без изменения.

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов и вынесла новое решение, которым заявление С. о признании действий РГУ «Департамент комитета труда, социальной защиты и миграции Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан по Карагандинской области» незаконными удовлетворено, а именно:

- отказ в выплате пенсии за октябрь 2018 года в сумме 119 641 тенге признан незаконным;

- возложена на РГУ «Департамент комитета труда, социальной защиты и миграции Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан по Карагандинской области» обязанность устранить допущенное нарушение прав С. путём возобновления ему выплаты пенсии (за октябрь 2018 года) со дня приостановления.

Ходатайство С. удовлетворено по следующим основаниям.

Суд кассационной инстанции в соответствии со статьёй 449 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – ГПК) при рассмотрении дела проверяет законность судебных актов,

вынесенных судами нижестоящих инстанций, по имеющимся в деле материалам в пределах доводов ходатайства, в котором оспариваются решение суда № 2 Казыбекбийского района города Караганда от 17 июня 2019 года и постановление Карагандинского областного суда от 19 августа 2019 года, но не оспаривается вышеуказанное определение суда первой инстанции от 17 июня 2019 года.

Как установлено по делу, С., являясь гражданином Российской Федерации, с 1974 года постоянно проживает на территории Республики Казахстан и является получателем пенсии. На момент возникновения спорных правоотношений по настоящему делу С. проживал в Казахстане по выданному ему виду на жительство от 5 ноября 2013 года № 026606064 со сроком действия до 24 сентября 2018 года (дата истечения срока действия паспорта гражданина России).

Согласно подпункту 12) статьи 1 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» пенсия - совокупность государственной базовой пенсионной выплаты и (или) пенсионных выплат по возрасту и (или) пенсионных выплат за выслугу лет и из единого накопительного пенсионного фонда, и добровольного накопительного пенсионного фонда.

Согласно подпункту 1) статьи 1, подпункту 1) статьи 20 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» осуществление государственной базовой пенсионной выплаты и пенсионных выплат по возрасту в соответствии с законодательством Республики Казахстан относится к компетенции Государственной корпорации «Правительство для граждан» (далее – Государственная корпорация).

Действующие в Казахстане «Правила предоставления государственной базовой пенсионной выплаты за счет бюджетных средств, а также назначения и осуществления пенсионных выплат по возрасту, государственных социальных пособий по инвалидности, по случаю потери кормильца, государственных специальных пособий» утверждены приказом Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 14 апреля 2015 года № 223 (далее – *Правила № 223*).

Согласно подпункту 2) пункта 48 Правил № 223 (в редакции до внесения изменений приказом от 6 мая 2020 года № 163) выплата пенсии постоянно проживающему в Казахстане иностранцу приостанавливается Государственной корпорацией на основании решения уполномоченного органа (*Департамент*) с первого числа месяца, следующего за месяцем поступления сведений об истечении срока действия документа, удостоверяющего личность иностранца.

24 сентября 2018 года истёк срок действия российского паспорта С. и выданного ему в Казахстане вида на жительство от 5 ноября 2013 года № 026606064.

В связи с этим в соответствии с подпунктом 2) пункта 48 Правил № 223 на основании решения Департамента выплата С. пенсии

(государственная базовая пенсионная выплата в размере 28 284 тенге + пенсионные выплаты по возрасту в размере 91 357 тенге) приостановлена с 1 октября 2018 года.

Согласно пункту 50 Правил № 223 (в редакции до внесения изменений приказом от 21 августа 2019 года № 443) в случае наступления обстоятельств, являющихся основанием для возобновления пенсионной выплаты, подготовка Государственной корпорацией электронного макета дела, дополненного вновь представленными документами с электронным проектом решения, и его утверждение уполномоченным органом производятся со дня приостановления либо с момента наступления права на возобновление пенсионных выплат, но не более чем за три года перед обращением за их получением.

31 октября 2018 года С. получил новый паспорт гражданина России от 2 октября 2018 года и вид на жительство в Казахстане от 31 октября 2018 года № 045062972 и ему на основании пункта 50 Правил возобновлена с 1 ноября 2018 года № 223 выплата пенсии.

В выплате пенсии за октябрь 2018 года С. на основании решения Департамента социальной защиты отказано, что повлекло его обращение в суд с заявлением по настоящему делу.

Отказ в удовлетворении требований С. местные суды мотивировали ссылкой на пункт 50 Правил № 223 и указанием на то, что право на возобновление выплаты пенсии у заявителя-иностранца возникло со дня получения 31 октября 2018 года нового паспорта и вида на жительство № 045062972.

Между тем положенные в основу оспариваемых судебных актов выводы сделаны при неправильном применении судами нижестоящих инстанций норм материального права.

В соответствии с пунктом 4 статьи 12 Конституции Республики Казахстан иностранцы пользуются в Республике правами и свободами, установленными для граждан, если иное не предусмотрено Конституцией, законами и международными договорами.

Согласно пункту 2 статьи 2 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» иностранцы, постоянно проживающие на территории Республики, пользуются правом на пенсионное обеспечение наравне с гражданами Казахстана, если иное не предусмотрено законами и международными договорами.

Право С. на получение пенсии, предусмотренной подпунктом 12) статьи 1 Закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан», по делу не оспаривается, и осуществление им этого права, как того требует пункт 5 статьи 12 Конституции, не нарушает прав других лиц.

Также по делу не предоставлены доказательства выезда С. в октябре 2018 года из Республики Казахстан на иное постоянное местожительство, получения им пенсии за октябрь 2018 года в стране гражданства, истребования

из Департамента социальной защиты пенсионного дела либо установления иных обстоятельств, лишающих его права на получение этой пенсии в Казахстане как средства существования.

Суды первой и апелляционной инстанций, признавая законным отказ Департамента социальной защиты в выплате С. государственной базовой пенсионной выплаты и пенсионной выплаты по возрасту за октябрь 2018 года, не учли, что истечение срока действия документов, удостоверяющих личность иностранца и его право на проживание в Казахстане, влечёт не прекращение его права на пенсию, а лишь приостановление её выплаты. Наступление же такого обстоятельства, как получение заявителем нового паспорта и вида на жительство, в соответствии с пунктом 50 Правил № 223 является основанием для возобновления выплаты пенсии со дня приостановления.

**Споры по оспариванию исполнительной
надписи частного нотариуса**

**По правилам пункта 2 статьи 92-8 Закона «О нотариате»
в случае, если постановлением нотариуса совершённая
исполнительная надпись по возражению не отменена,
её оспаривание осуществляется в судебном порядке**

10 июня 2020 года

№ 6001-20-00-3зн/163

И. обратился в суд с заявлением об отмене исполнительной надписи частного нотариуса К. от 5 мая 2018 года о взыскании с И. в пользу ТОО «П» задолженности в размере 289 728,21 тенге и расходов по совершению надписи в сумме 3 607 тенге. Просил также признать незаконным отказ нотариуса в отмене исполнительной надписи.

Решением Медеуского районного суда города Алматы от 23 сентября 2019 года заявление удовлетворено частично:

- признаны незаконными действия частного нотариуса города Алматы К., отказавшей в отмене исполнительной надписи от 5 мая 2018 года без вынесения мотивированного постановления;

- на нотариуса К. возложена обязанность устранить допущенное нарушение прав должника И. путём рассмотрения его возражений против заявленных взыскателем требований с вынесением соответствующего постановления.

В удовлетворении заявления в остальной части отказано.

Постановлением судебной коллегии по гражданским делам Алматинского городского суда от 6 января 2020 года решение суда первой инстанции оставлено без изменения. Вместе с тем постановлено исключить из мотивировочной части решения вывод о неполучении И. копии исполнительной надписи от 15 мая 2018 года и о своевременности обращения заявителя с возражением к нотариусу.

Судебная коллегия по гражданским делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов и в части оспаривания И. отказа частного нотариуса К. в отмене исполнительной надписи производство по делу прекращено.

Гражданское дело по заявлению И. об отмене исполнительной надписи частного нотариуса К. направлено в апелляционную инстанцию на новое судебное рассмотрение в ином составе по следующим основаниям.

Материалами гражданского дела установлено, что 5 апреля 2012 года между АО «Е» (далее – Банк) и И. заключен договор займа.

28 апреля 2015 года между Банком и ТОО «П» (далее – Товарищество) заключен договор уступки права требования, по которому Банк передал Товариществу право требования по договорам займа, в том числе по вышеуказанному договору займа от 5 апреля 2012 года.

Письмом от 29 декабря 2016 года Банк известил И. об уступке права требования и переданной задолженности в сумме 287 848,21 тенге.

В последующем Товарищество обратилось к частному нотариусу К. за совершением исполнительной надписи.

5 мая 2018 года нотариусом К. учинена исполнительная надпись о взыскании с И. в пользу Товарищества задолженности в размере 289 728,21 тенге и расходов по совершению надписи в сумме 3 607 тенге.

5 мая 2018 года по адресу проживания И., указанному в договоре займа (город Актобе, проспект Молдагуловой, 39-82), направлена копия исполнительной надписи, которая вручена Т. 15 мая 2018 года.

25 июля 2019 года И. направил в адрес нотариуса возражения против заявленных взыскателем требований, указав, что не признавал задолженность, не получал копию исполнительной надписи, о её совершении узнал от судебного исполнителя.

Письмом от 30 июля 2019 года нотариусом К. отказано в отмене исполнительной надписи ввиду пропуска И. срока подачи возражения с разъяснением о возможности разрешения вопроса об отмене исполнительной надписи в судебном порядке.

В связи с этим И. обратился в суд с заявлением по настоящему делу, указав, что копия исполнительной надписи вручена постороннему лицу, задолженность в сумме 293 335, 31 тенге он не признавал, согласия на переуступку требований не давал, со дня образования задолженности прошло более шести лет.

Удовлетворяя требования И. в части, местные суды исходили из того, что отказ нотариуса К. в отмене исполнительной надписи без вынесения мотивированного постановления является неправомерным, нарушает права должника, поскольку отсутствие постановления лишает заявителя возможности его оспорить.

Указанные выводы судов судебная коллегия Верховного Суда сочла несостоятельными, основанными на неправильном применении норм материального права.

Так, в порядке особого производства согласно главе 45 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – ГПК) подлежат рассмотрению жалобы на непосредственно нотариальные действия, перечень которых является исчерпывающим и предусмотрен статьей 34 Закона «О нотариате». К таким действиям относится совершение нотариусом исполнительной надписи. Последующие действия нотариуса - рассмотрение возражений должника против заявленных взыскателем

требований и отказ нотариуса в отмене исполнительной надписи - не являются самостоятельными нотариальными действиями, подлежащими обжалованию в судебном порядке.

В связи с изложенным требования И. о признании незаконными действий нотариуса, выразившихся в отказе отмены исполнительной надписи, не подлежат рассмотрению в порядке гражданского судопроизводства. Соответственно, оспариваемые заявителем ходатайства судебные акты в указанной части подлежат отмене с прекращением производства по делу в соответствии с подпунктом 1) статьи 277 ГПК.

По правилам пункта 2 статьи 92-8 Закона «О нотариате» в случае, если постановлением нотариуса совершённая исполнительная надпись по возражению не отменена, её оспаривание осуществляется в судебном порядке.

В нарушение этого положения Закона «О нотариате» местные суды, отказывая И. в удовлетворении требования об отмене исполнительной надписи, неправомерно указали на необходимость повторного рассмотрения данного вопроса по существу нотариусом К.

Таким образом, местными судами по настоящему делу допущены неправильное применение пунктов 1, 2 статьи 92-8 Закона «О нотариате», согласно которым в судебном порядке осуществляется оспаривание только самой исполнительной надписи.

Судами не учтено, что предметом рассмотрения по настоящему делу может быть только оспариваемая должником И. исполнительная надпись, совершённая нотариусом К.

**Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер
жөніндегі сот алқасының қаулыларынан үзінділер**

**Извлечения из постановлений судебной коллегии по уголовным делам
Верховного Суда Республики Казахстан**

Үкімнің заңдылығы мен негізділігі

**Жергілікті соттар қылмыстық жазаны
заң шеңберінде дұрыс тағайындаған**

2020 жылғы 28 мамыр

№ 2уп-96-20

Шымкент қаласының кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының 2019 жылғы 11 маусымдағы үкімімен:

Е. бұрын 2018 жылғы 18 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 191-бабы екінші бөлігінің 1), 2), 3) тармақтарымен 1 жылға бас бостандығын шектеуге сотталған,

- ҚК-нің 192-бабы екінші бөлігінің 1), 2) тармақтарымен кінәлі деп танылып, мүлкін тәркілеусіз 5 жылға бас бостандығын айыруға сотталған.

Қызылорда облысы Қызылорда қаласының № 2 сотының 1 жылға бас бостандығын шектеу жазасын өтеуден Е.-ні мерзімнен бұрын шартты түрде босату туралы 2018 жылғы 27 қарашадағы қаулысының күші жойылып, оның өтелмеген 6 ай 23 күн мерзімі бас бостандығынан айыру жазасына ауыстырылған.

ҚК-нің 60-бабының бірінші, төртінші бөліктеріне сәйкес үкімдердің жиынтығы бойынша жазаларды ішінара қосу арқылы түпкілікті 5 жыл 2 айға бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалып, жазасын кәмелетке толмағандарды ұстауға арналған қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемесінде өтеу белгіленген.

Сотталған Е.-нің заңды өкілі Д.-дан мемлекет пайдасына сот сараптамасын жүргізуге жұмсалған 4 081 теңге және Жәбірленушілерге өтемақы өндіру қорына 48 100 теңге өндірілген.

Сот үкімімен Е. адамдар тобының алдын ала сөз байласуымен бірнеше рет жәбірленушілердің өмірі мен денсаулығына қауіпті күш қолдану қатерін төндірумен ұласқан шабуыл жасағаны үшін кінәлі деп танылған.

Атап айтқанда, сотталған Е. қылмыстық сыбайласы Ж.-мен алдын ала сөз байласу арқылы 2018 жылғы 23 қазанда таңғы сағат 07:30 – 08:30 аралығында гараждың маңында кәмелет жасына толмаған А.-ны кездестіріп, оған Ж. пышақ көрсетіп, ұрып-соғып, «Осы пышақпен өлтіреміз»-деп қорқытып,

денсаулығына және өміріне қауіпті күш қолдану қатерін төндірумен, шабуыл жасап ашық түрде құны 5 000 теңге тұратын маркасы «Samsung DUOS» ұялы телефонын тартып алып, оқиға орнынан бой тасалап қашып кеткен.

Әрі қарай Е. мен Ж. бұл қылмыстық әрекетпен шектелмей, бірнеше рет және «Нұрсұлтан» есімді азамат үшеуі алдын ала сөз байласу арқылы 2018 жылғы 23 қазан сағат 12:00-де «Шымкент Плаза» сауда үйінің екінші қабатында кәмелет жасына толмаған Ә.-ні кездестіріп, Е. оған пышақты көрсетіп, «Ұялы телефоныңды қалдырмасаң, құның бір пышақ болады» - деп қорқытып, денсаулығына және өміріне қауіпті күш қолдану қатерін төндірумен, шабуыл жасап, ашық түрде құны 130 000 теңге тұратын «Iphone 5S» ұялы телефонын тартып алып, оқиға орнынан бой тасалап қашып кеткен.

Сонымен қатар Е. мен Ж. алдын ала сөз байласу арқылы 2018 жылғы 23 қазандағы сағат 16:00-де кафенің манында кәмелет жасына толмаған Д.-ны кездестіріп, Ж. оған пышақты көрсетіп, «енді телефон біздікі» деп қорқытып, денсаулығына және өміріне қауіпті күш қолдану қатерін төндірумен, шабуыл жасап, ашық түрде құны 35 000 теңге маркасы «LG K8» ұялы телефонын тартып алып, оқиға орнынан бой тасалап қашып кеткен.

Шымкент қалалық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2019 жылғы 2 тамыздағы қаулысымен сот үкімі өзгеріссіз қалдырылған.

Адвокат М. өтінішхатында сотталған Е.-нің кінәсінің дәлелденуіне күмән келтірмей, сот үкімімен оның қылмыстық іс-әрекеттері дұрыс сараланбағанын, қарақшылық жасауға ниеті болмағанын, жәбірленушілерден ұялы телефондарын алдау арқылы алып, олардың өмірі мен денсаулығына қауіпті емес күш қолдану қатерін төндіріп алғанын, сондықтан ҚК-нің 191-бабы екінші бөлігінің 1), 2), 3) тармақтарына қайта саралап, сотталғанның жәбірленушілермен татуласуына, материалдық шығынды өтеуіне байланысты, оған бас бостандығынан айырмайтын жаза тағайындауды сұраған.

Қылмыстық істегі дәлелдемелерді жан-жақты тексеріп, адвокат М.-ның, сотталғанның заңды өкілі Д.-ның өтінішхатта көрсетілген уәждерді қолдаған сөздерін, прокурор С.-ның сотталған Е.-ге қатысты сот актілерінің заңды және негізді болғандықтан, оларды өзгеріссіз, ал өтінішхатты қанағаттандырусыз қалдыруды сұраған пікірін тыңдап, өтінішхаттың уәждерін талқылап, сотталған Е.-ге қатысты сот актілері төмендегі мән-жайлардың негізінде өзгеріссіз қалдырылуға жатады деп есептейді.

Сотталған Е.-нің үкімде баяндалған мән-жайларда қылмыстық құқық бұзушылықтарды жасағаны туралы кінәсі, сотқа дейінгі тергеп-тексеру кезінде жинақталған, басты сот талқылауында жан-жақты зерттелген, дәйектілігі жағынан ешбір күмән келтірмейтін, объективті бағаланған дәлелдемелермен бекітілген және оның мүддесін қорғаған адвокат тарапынан оған дау келтірілмеген.

Сотталған Е.-ге қатысты сот актілері қылмыстық және қылмыстық-процестік заңнамалардың нормаларына сәйкес қабылданған.

Сот алқасы сотталған Е.-нің іс әрекеттерін ҚК-нің 192-бабы екінші бөлігінің 1), 2) тармақтарынан ҚК-нің 191-бабы екінші бөлігінің 1), 2), 3) тармақтарына қайта саралауды сұраған адвокат М.-ның өтінішхатын қанағаттандыруға негіз жоқ деп санайды.

Сотқа дейінгі тергеп-тексеру кезінде және басты сот талқылауында Е. үш қылмыстық көрініс бойынша да өзіне тағылған айыпты толық мойындап, дау келтірмеген және қылмыс барысында пышақ болмағанын жоққа шығармаған.

Сонымен қатар әрбір қылмыстық көрініс бойынша жәбірленушілердің мүлкін тартып алу мақсатында, сотталған Е.-мен оның қылмыстық сыбайластары, адам өміріне немесе денсаулығына қауіпті күш қолдану қатерін төндірумен ұласқан шабуыл жасаған, яғни олар тергеу барысында анықталмаған пышақты қолдану қатерін төндірген, осы пышақпен пышақтап өлтіреміз деп жәбірленушілерді қорқытқан.

«Бөтеннің мүлкін заңсыз иемдену жөніндегі істер бойынша сот тәжірибесі туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 11 шілдедегі № 8 нормативтік қаулысының 27-тармағының түсіндірмелеріне сәйкес бөтеннің мүлкін иемдену мақсатында жасалған шабуыл деп жәбірленуші үшін кенеттен жасалған және адам өмірі мен денсаулығына қауіпті зорлық-зомбылыққа немесе осындай зорлық-зомбылықты тікелей қолданамын деп қорқытумен ұласқан кінәлінің өктемдік сипаттағы әрекеттерін түсіну керек. Денсаулыққа зиян келтірмесе де қолдану сәтінде жәбірленушінің өмірі мен денсаулығына нақты қауіп төндірген, мүлікті иемдену мақсатында жасалған шабуылға байланысты кінәлінің әрекеттерін, қылмыстық құқықтық бұзушылықты ауырлататын мән-жайлар болмаған жағдайда, ҚК-нің 192-бабының бірінші бөлігі бойынша саралау қажет.

Яғни, жәбірленушілер өз ұялы телефондарын кері қайтарып беруін талап ете бастаған кезде сотталған Е. және оның сыбайласы Ж. кенеттен өздерінде болған тергеу барысында анықталмаған сұр түсті темір металлдан жасалған пышағын шығарып, оны тікелей қолданамыз деп қорқытумен ұласқан әрекеттер жасаған.

Осыған байланысты сот Е.-нің қылмыстық құқық бұзушылық әрекетін ҚК-нің 192-бабы екінші бөлігінің 1), 2) тармақтарымен дұрыс саралаған және осы баппен дұрыс құқықтық баға берген.

Сотталған Е.-ге тағайындалған жаза, оның жасаған қылмысына сәйкес оның ішінде қылмыстық жауаптылық пен жазаны жеңілдететін мән-жайларды ескере отырып, заң шеңберінде дұрыс жаза тағайындалған.

Сондықтан Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған Е.-ге қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгеріссіз, адвокат М.-ның өтінішхаты қанағаттандырусыз қалдырды.

Қосымша жаза

**Міндетті қосымша жаза тағайындалуға
жатпайтындығы жөніндегі соттың тұжырымы
ҚК-нің 50-бабының талаптарына қайшы келеді**

2020 жылғы 16 маусым

№ 2уп-140-20

Ақтөбе облысы Ақтөбе қалалық № 2 сотының 2019 жылғы 5 желтоқсандағы үкімімен:

К. бұрын сотталмаған, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің (бұдан әрі – ҚК) 190-бабы екінші бөлігінің 3) тармағымен 2 жылға бас бостандығын шектеу жазасына сотталған.

Сот үкімімен К. өзінің қызмет бабын пайдалана отырып, алдау және сенімді теріс пайдалану жолымен бөтеннің мүлкін жымқырғаны үшін кінәлі деп танылған.

Ақтөбе облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының 2020 жылғы 15 қаңтардағы қаулысымен үкім өзгеріссіз қалдырылған.

Қазақстан Республикасының Бас Прокуроры наразылығында сотталғанның кінәсінің дәлелденгендігіне және оның іс-әрекеттерінің дұрыс сараланғанына дау тудырмай, К.-ға жаза тағайындау кезінде іс бойынша қылмыстық заң нормалары дұрыс қолданылмаған деп санайды.

Іс материалдарынан анықталғандай К. «Ақтөбе ауылшаруашылық колледжі» МКҚК-нің (бұдан әрі – Колледж) директорының оқу-өндірістік жұмысы жөніндегі орынбасары лауазымын атқарып, қасақана тікелей пайдакүнемдік ниетімен, сенімге кіру арқылы алаяқтық, яғни бөтеннің мүлкін алдау мен сенімді теріс пайдалану жолымен жымқыруды және бөтен мүлікке құқықты иемденуді өзінің қызмет бабын пайдалана отырып жасау мақсатымен колледжде жерге орналастыру мамандығына арнайы пәндер оқытушысы ретінде сағаттық төлемақымен жұмысқа қабылданған қызметкердің жалақысының елу пайызын Колледж қажеттілігі үшін деген сылтаумен алаяқтық жолмен заңсыз иемденіп алу арқылы өзіне материалдық тұрғыда оңай жолмен табыс табуды алдын-ала ойлап, оны анық қалап, қылмыстық құқық бұзушылық жасауға жоспар құрып, оны жүзеге асырып, нәтижесінде жәбірленушіге мүліктік залал келтірген.

«Қылмыстық жаза тағайындаудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2015 жылғы 25 маусымдағы № 4 нормативтік қаулысының 1, 2, 22-тармақтарына сәйкес қылмыстық жаза тағайындаған кезде соттар ҚК-нің 52-бабында көрсетілген жаза

тағайындаудың жалпы қағидаларын бұлжытпай сақтағандары, сондай-ақ қылмыстық құқық бұзушылықтың ауырлығы бойынша қай санатқа жататындығын, қылмыстың қайталануын және оның түрлерін, қылмыстық құқық бұзушылықты жасау кезеңін, сотталушының қылмыстық құқық бұзушылықты жасау кезіндегі қатысу дәрежесін, қылмыстық құқық бұзушылықтың мақсатына жету үшін оның әрекеттерінің маңызын және келтірілген немесе келтірілуі мүмкін зиянның сипаты мен мөлшеріне ықпалын, қылмыстық құқық бұзушылықтар жиынтығының болуын, жауаптылық пен жазаны жеңілдететін немесе ауырлататын мән-жайлардың болуын, сол қылмыстық құқық бұзушылық үшін көзделген жазаға қарағанда неғұрлым жеңіл жаза тағайындау негіздерін ескерулері қажет.

Жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтың қоғамға қауіптілік дәрежесін анықтаған кезде соттар ҚК-нің 11-бабында көзделген оның ауырлығын, сондай-ақ құқық бұзушылық жасалған кездегі мән-жайлардың (жасау тәсілі, кінәнің түрі, себептер мен мақсаттар, іс-әрекеттің аяқталу кезеңі, туындаған зардаптардың қоғамға қауіптілік дәрежесі және т.б.) жиынтығын ескеру керек.

Лауазымы бойынша міндеттерін атқаруына немесе белгілі бір қызметпен айналысуына байланысты қылмыс жасаған әрбір жағдайда, ҚК-нің 50-бабына сәйкес, сот жасаған қылмыстың сипатын ескеріп, сотталушының белгілі лауазымдарды атқару немесе нақтылы қызметпен айналысу құқығынан айыру туралы мәселені шешуге міндетті.

Сонымен қатар сотталғанның үкім шыққан сәтте лауазымды атқармауы немесе жасаған қылмысқа қатысты қызметпен айналыспауы аталған қосымша жазаны қолдануға кедергі болмайды.

Сот қылмыстық жауаптылық пен жазаны жеңілдететін мән-жайлар ретінде сотталған К.-ның кінәсін ішінара мойындағанын, кәмелетке толмаған баласы бар екенін және осы мән-жайларды ескеріп, белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналасу құқығынан айыру туралы қосымша жазаны тағайындамағаны дұрыс деген тұжырымға келген.

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының 1-бабына сәйкес педагог - педагогтік немесе тиісті бейіні бойынша өзге де кәсіптік білімі бар және білім алушыларды және (немесе) тәрбиеленушілерді оқыту және тәрбиелеу, білім беру қызметін әдістемелік қолдау немесе ұйымдастыру бойынша педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыратын адам екендігі айқындалған.

Демек соттың тұжырымы заңсыз, себебі К. аталған қылмыстық құқық бұзушылықты тікелей пиғылмен, жеңіл түрде ақша табу мақсатында, білім беру саласында және өзінің қызмет бабын пайдалана отырып жасағандығы (Колледж директорының оқу-өндірістік жұмысы жөніндегі орынбасары лауазымын атқарғанын), оның бұл әрекеті заңсыз екенін ұғына отырып

жасағаны педагогикалық әдеп қағидаларында қойылған жоғары талаптарды өрескел бұзғандығы болып табылады.

Сонымен қатар сот К.-нің кінәсі толық дәлелденгеніне қарамастан, ол кінәсін ішінара мойындағанын, өз кезегінде жасаған қылмысының қоғамдық қауіптілік дәрежесін, жәбірленушіге қатысты құқыққа қарсы бұзушылық екенін мойындамағанын ескеріп, қосымша жаза тағайындамаған.

Сондықтан алдағы уақытта ҚК-нің 50-бабының бірінші, екінші және үшінші бөліктеріне сәйкес К.-нің тарапынан ондай құқық бұзушылықтардың алдын алу мақсатында оған қосымша жаза ретінде белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналасу құқығынан айыру міндетті түрде тағайындалуы қажет.

Сонымен бірге К. апелляциялық сатыдағы сотта Колледж директоры бұйрығының негізінде атқарған лауазымдық қызметінен босатылғаны жөнінде көшірмені ұсынғаны оны басқа жұмысқа осындай лауазымға тағайындауға немесе белгілі бір қызметпен айналасуға кедергі келтірмейтінін де ескерген жөн.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының қылмыстық істер жөніндегі сот алқасы сотталған К.-ге қатысты жергілікті соттардың сот актілерін өзгертіп, оған білім беру ұйымдарында лауазымдарды атқару және оларға басқару қызметімен айналасу құқығынан 3 (үш) жылға айыру қосымша жазасы тағайындалды.

Сот үкімінің қалған бөлігі өзгеріссіз қалдырылды.

Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының наразылығы қанағаттандырылды.

Назначение наказания

Грубые нарушения норм уголовного закона, допущенные судом первой инстанции, повлекли неправильное назначение наказания

26 мая 2020 года

№ 2уп-112-20

Приговором Сайрамского районного суда Туркестанской области от 30 мая 2019 года:

М. осужден по пунктам 1), 2), 3) части 3 статьи 188 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 3 годам ограничения свободы.

Д., ранее не судимый, осужден по части 3 статьи 24, по пункту 3) части 2 статьи 188 УК к 2 годам ограничения свободы, по пунктам 1), 2), 3) части 2 статьи 188 УК к 3 годам ограничения свободы.

На основании части 2 статьи 58 УК путем поглощения менее строгого наказания более строгим окончательно ему назначено 3 года ограничения свободы.

Н., ранее не судимый, осужден по пунктам 1), 2), 3) части 2 статьи 188 УК к 3 годам ограничения свободы.

Л., ранее не судимый, по пунктам 1), 2), 3) части 2 статьи 188 УК освобожден от уголовной ответственности в связи с примирением сторон.

В апелляционном порядке дело не рассматривалось.

В протесте Генеральный Прокурор, не оспаривая доказанность вины осужденных и правильность квалификации их действий, полагал, что приговор суда в отношении М., Д. и Н. подлежит изменению ввиду неправильного применения уголовного закона.

Изучив материалы уголовного дела и доводы протеста, судебная коллегия приходит к выводу, что протест Генерального Прокурора является обоснованным и подлежит удовлетворению по следующим основаниям.

Из материалов дела следует, что подсудимые М., Д., Н. и Л. органом досудебного расследования обвинялись в неоднократном хищении чужого имущества группой лиц по предварительному сговору, с незаконным проникновением в жилое, служебное или производственное помещение, хранилище либо транспортное средство, в краже, совершенной в крупном размере, и в неправомерном завладении автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения.

Суд первой инстанции признал неверной квалификацию действий подсудимых по части 3 статьи 188 УК, поскольку размер ущерба, причиненного каждому из потерпевших, не превышает установленный

пунктом 38) статьи 3 УК предел в пятьсот месячных расчетных показателей и переквалифицировал их действия на часть 2 статьи 188 УК.

При назначении наказания М., Д. и Н. в соответствии с пунктами 1), 3) части 1 статьи 54 УК в качестве обстоятельств, отягчающих ответственность и наказание, учтены неоднократность уголовных правонарушений и совершение уголовного правонарушения в составе группы лиц.

Между тем, согласно части 2 статьи 58 УК, если отягчающее обстоятельство предусмотрено соответствующей статьей Особенной части УК в качестве признака уголовного правонарушения, оно не может повторно учитываться как обстоятельство, отягчающее ответственность и наказание.

Приговором суда М., Д. и Н. признаны виновными в тайном хищении чужого имущества, совершенном группой лиц по предварительному сговору, неоднократно, с незаконным проникновением в жилое помещение.

При таких обстоятельствах указанные квалифицирующие признаки не могут повторно учитываться как обстоятельства, отягчающие ответственность и наказание.

Кроме того, обстоятельством, отягчающим уголовную ответственность и наказание М., судом незаконно признана его прежняя судимость.

Согласно части 3 статьи 54 УК при назначении наказания суд не может признать отягчающими обстоятельства, не указанные в части 1 статьи 54 УК.

В действиях М., Д. и Н. какие-либо другие отягчающие обстоятельства судом не установлены.

Суд первой инстанции в качестве смягчающих уголовную ответственность и наказание М., Д. и Н. обстоятельств признал их молодость, чистосердечное признание вины и раскаяние в содеянном, положительные характеристики с места жительства и заглаживание причиненного вреда.

Согласно пункту 1) части 2 статьи 55 УК при наличии смягчающего обстоятельства, не предусмотренного в качестве признака совершенного преступления, и отсутствии отягчающих обстоятельств, срок или размер основного вида наказания не может превышать при совершении преступления средней тяжести половины максимального срока или размера, предусмотренного соответствующей статьей Особенной части УК.

Санкция части 2 статьи 188 УК предусматривает максимальный срок наказания в виде ограничения свободы до 5 лет, следовательно, половина от данного срока составляет 2 года 6 месяцев.

В соответствии с требованиями части 3 статьи 56 УК срок или размер наказания за покушение на преступление не может превышать трех четвертей максимального срока или размера основного вида наказания, предусмотренного соответствующей статьей, что от 5 лет составляет 3 года 9 месяцев.

Следовательно, размер назначенного Д. наказания не может превышать половины максимального срока, что от 3 лет 9 месяцев составляет 1 год 10 месяцев 15 дней.

С учетом указанных норм закона размер назначенного М. и Н. наказания в виде ограничения свободы не может превышать - 2 года 6 месяцев, Д. – 1 год 10 месяцев 15 дней.

При изложенных обстоятельствах, судом первой инстанции допущены грубые нарушения норм уголовного закона, что привело к неправильному применению норм уголовного законодательства.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила приговор суда первой инстанции, исключила из приговора признание обстоятельствами, отягчающими уголовную ответственность и наказание М., Д. и Н., совершение уголовного правонарушения в составе группы лиц и неоднократность, а также признание отягчающим ответственность М. обстоятельством его прежнюю судимость.

С применением положений пункта 1) части 2 статьи 55 УК снижен срок наказания:

- М. и Н. по пунктам 1), 2), 3) части 2 статьи 88 УК до 2 лет 6 месяцев ограничения свободы;

- Д. по части 3 статьи 24, пункту 3) части 2 статьи 188 УК до 1 года 10 месяцев 15 дней ограничения свободы, по пунктам 1), 2), 3) части 2 статьи 188 УК до 2 лет 6 месяцев ограничения свободы.

На основании части 2 статьи 58 УК путем поглощения менее строгого наказания более строгим окончательно назначено Д. 2 года 6 месяцев ограничения свободы.

В остальной части приговор оставлен без изменения.

Протест Генерального Прокурора Республиким Казахстан удовлетворен.

Оценка доказательств

В силу пункта 8) части 3 статьи 77 Конституции Республики Казахстан неустранимые сомнения в виновности подозреваемого, обвиняемого, подсудимого толкуются в их пользу

9 июня 2020 года

№ 2пн-23-20

Приговором военного суда Алматинского гарнизона от 25 августа 2017 года:

Б., ранее не судимый, оправдан по части 2 статьи 369 Уголовного Кодекса Республики Казахстан (далее – УК) за отсутствием в его действиях состава преступления;

- осужден по части 2 статьи 453 УК к 2 годам 6 месяцам лишения свободы с отбыванием наказания в учреждении уголовно-исполнительной системы минимальной безопасности.

Срок отбытия наказания исчислен с 25 августа 2017 года.

М., ранее не судимый, осужден по части 2 статьи 453 УК к 3 годам лишения свободы, по части 2 статьи 369 УК к 2 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать должности на воинской и государственной службе.

На основании части 2 статьи 58 УК, по совокупности совершённых уголовных правонарушений, путём поглощения менее строгого наказания более строгим, окончательно назначено 3 года лишения свободы, без конфискации имущества, с пожизненным лишением права занимать должности на воинской и государственной службе, с отбыванием наказания в учреждении уголовно-исправительной системы средней безопасности.

В силу требований частей 1, 2 статьи 49 УК лишен воинского звания «майор юстиции».

Срок отбытия наказания исчислен с 25 августа 2017 года.

А., ранее не судимый, осужден по части 2 статьи 453 УК к 3 годам лишения свободы, по части 2 статьи 369 УК к 2 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать должности на воинской и государственной службе.

На основании части 2 статьи 58 УК окончательно назначено 3 года лишения свободы с пожизненным лишением права занимать должности на воинской и государственной службе, с отбыванием наказания в учреждениях уголовно-исправительной системы средней безопасности.

В силу требований частей 1 и 2 статьи 49 УК лишен воинского звания «старший лейтенант юстиции».

Срок отбытия наказания исчислен с 25 августа 2017 года.

С осужденных Б., М. и А. взысканы солидарно в доход государства процессуальные издержки в сумме 36 359 тенге.

Приговором суда Б., М., А. признаны виновными в том, что они, являясь должностными лицами, ненадлежащим образом и недобросовестно исполняли возложенные на них обязанности, их халатное отношение к службе повлекло тяжкое последствие в виде смерти С.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам Военного суда Республики Казахстан от 6 декабря 2017 года приговор изменен. Действия осужденных Б., М., А. переквалифицированы с части 2 статьи 453 УК на часть 1 статьи 453 УК и назначено каждому по данной статье наказание в виде штрафа в размере 700 МРП, на основании статьи 2 Закона Республики Казахстан от 13 декабря 2016 года «Об амнистии в связи с двадцатипятилетием Независимости Республики Казахстан» Б., М. от данного наказания освобождены.

Осужденному М. неотбытая часть наказания, назначенного по части 2 статьи 369 УК в виде двух лет лишения свободы на основании статьи 3 Закона Республики Казахстан от 13 декабря 2016 года «Об амнистии в связи с двадцатипятилетием Независимости Республики Казахстан» заменена на штраф в размере 330 876 тенге.

В остальной части приговор суда оставлен без изменения.

В представлении Председатель Верховного Суда просит судебные акты в отношении Б. пересмотреть ввиду нарушения единообразия в толковании и применении судами норм права.

Ввиду того, что действия Б., М., А. взаимосвязаны, судебные акты подлежат пересмотру в отношении всех осужденных в части их осуждения по ст.453 УК.

Выводы суда о виновности Б., М., А. в халатном отношении к службе, причинившем существенный вред, не подтверждены совокупностью достаточных и достоверных доказательств.

В силу пункта 8) части 3 статьи 77 Конституции Республики Казахстан и части 3 статьи 19 УПК неустранимые сомнения в виновности подозреваемого, обвиняемого, подсудимого толкуются в их пользу.

Из показаний осужденных Б., М. и А. следует, что С. содержался в условиях Отдела в целях исключения незаконного посягательства на него, поскольку по уголовному делу в отношении Т. по части 1 статьи 440 УК (нарушение уставных правил) он был признан в качестве потерпевшего.

Эти доводы осужденных не опровергнуты, а доказательства, подтверждающие в результате каких именно действий осужденных Б., М., А. наступили общественно опасные последствия в виде причинения существенного вреда потерпевшему и в чем этот вред заключается, не установлены.

В силу презумпции невиновности и в соответствии со статьей 19, с частью 3 статьи 393 УПК, а также пунктом 18 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 4 «О судебном приговоре» обвинительный приговор не может быть основан на предположениях и должен быть подтвержден достаточной совокупностью достоверных доказательств.

Так, из материалов уголовного дела следует, что потерпевший - гвардии рядовой С., являясь участником уголовного процесса в качестве потерпевшего, с 9 апреля по 5 июня 2016 года незаконно находясь в расположении Отдела военной полиции Гвардейского гарнизона (далее Отдел), был предоставлен самому себе, поскольку ежедневно возложенных обязанностей по воинской службе он не нес, был лишен возможности обучения военному ремеслу, приобретения им наряду с сослуживцами профессиональных знаний и навыков боевого мастерства. Им не соблюдался распорядок дня военнослужащего срочной службы, не обеспечивалось надлежащее обеспечение его положенным вещевым и продовольственным довольствием, оказался в трудной жизненной ситуации, сложившейся на почве постоянных ссор с любимой девушкой из-за ревности. Это в совокупности способствовало проявлению суицидальных намерений, которые были реализованы им 5 июня 2016 года на территории Отдела, путём повешения, приведшего к смерти последнего.

В этот день примерно в 23:45 часов С. был обнаружен повешенным при помощи брючного ремня на металлической стойке ограждения тыловой зоны Отдела, а в 00:25 часов 6 июня 2016 года медицинскими работниками была констатирована его биологическая смерть.

Суд, признавая виновным Б., М., А. по части 2 статьи 453 УК, основывал свои выводы тем, что в результате халатного отношения к службе наступило тяжкое последствие в виде смерти потерпевшего С.

Вместе с тем суд апелляционной инстанции, придя к обоснованному выводу о том, что причиной суицида, совершенного потерпевшим С., являются причины бытового характера, переквалифицировал действия Б., М., А. на часть 1 статьи 453 УК.

При этом суд апелляционной инстанции обосновал свои выводы тем, что незаконное нахождение в Отделе причинило потерпевшему С. существенный вред, выразившийся в нарушении конституционных прав и свобод, возникновение у него трудной жизненной ситуации.

Однако с таким выводом суда апелляционной инстанции согласиться нельзя.

Обязательным условием для привлечения к уголовной ответственности по части 1 статьи 453 УК является причинная связь между деянием и наступившим последствием, а также причинение существенного вреда.

Согласно пункту 14 статьи 3 УК вред признается существенным, если наступили следующие последствия: нарушение конституционных прав и свобод

человека и гражданина, прав и законных интересов организаций, охраняемых законом интересов общества и государства; причинение значительного ущерба; возникновение трудной жизненной ситуации у потерпевшего лица; нарушение нормальной работы организаций или государственных органов; срыв важных воинских мероприятий либо кратковременное снижение уровня боевой готовности и боеспособности воинских частей и подразделений; несвоевременное обнаружение или отражение нападения вооруженных групп или отдельных вооруженных лиц, сухопутной, воздушной или морской боевой техники, допущение беспрепятственного незаконного перехода через Государственную границу Республики Казахстан лиц и транспортных средств, перемещения контрабандных грузов, попустительство действиям, наносящим ущерб пограничным сооружениям, техническим средствам охраны границы; иные последствия, свидетельствующие о существенности причиненного вреда.

Исходя из требований указанного закона, то, что С., будучи предоставленным самому себе, не нес возложенных обязанностей по воинской службе, был лишен возможности обучения военному ремеслу, приобретения им наряду с сослуживцами профессиональных знаний и навыков боевого мастерства, несоблюдение им распорядка дня как военнослужащего срочной службы, а также имевшее место ненадлежащее обеспечение его положенным вещевым и продовольственным довольствием, возникновение трудной жизненной ситуации на почве постоянных ссор с любимой девушкой из-за ревности, не может свидетельствовать о существенности вреда, поскольку согласно выводам суда причиной суицида С. не являются отношения по воинской службе, они носят бытовой характер и не состоят в прямой причинной связи с халатностью виновных лиц.

Согласно статье 24 УПК суд обязан принять все предусмотренные законом меры для всестороннего, полного и объективного исследования обстоятельств, необходимых и достаточных для правильного разрешения дела. Выяснению по делу подлежат обстоятельства как уличающие, так и оправдывающие подсудимого, а также смягчающие и отягчающие их ответственность и наказание

В соответствии со статьей 388 УПК приговор признается законным и обоснованным, если он постановлен с соблюдением всех требований закона и на основе закона, на основании всестороннего и объективного исследования в судебном заседании представленных суду доказательств. Об этом же указано и в пункте 2 нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 4 «О судебном приговоре».

Однако приговор в отношении Б., М., А. о признании их виновными в халатном отношении к службе, причинившем существенный вред, не соответствует указанным требованиям. В данном случае имеет место несоответствие выводов суда фактическим обстоятельствам дела, что привело к осуждению невиновных лиц.

Таким образом, в силу имеющихся место нарушений единообразия в толковании и применении судами норм уголовного права и процесса, судебные акты местных судов необходимо изменить, а производство по уголовному делу по части 1 статьи 453 УК в отношении Б., М., А. прекратить за отсутствием в их действиях состава уголовного правонарушения, представление Председателя Верховного Суда удовлетворить.

В этой связи коллегия считает необходимым применение статьи 58 УК в отношении М., А. отменить.

В соответствии с частью 1 статьи 39 УПК, приняв решение о полной или частичной реабилитации лица, орган, ведущий уголовный процесс, должен признать за ним право на возмещение вреда.

В связи с тем, что уголовное дело в отношении Б. подлежит прекращению за отсутствием в его деяниях состава уголовного правонарушения, за ним следует признать право на возмещение вреда, причиненного незаконными действиями органов, ведущих уголовный процесс.

В то же время вина М., А. в совершении ими служебного подлога подтверждается исследованными в судебном заседании доказательствами, показаниями свидетелей, заключениями экспертизы и другими материалами дела.

Судом достоверно установлено, что в ночь с 5 на 6 июня 2016 года М. дал указание А. изготовить ложное постановление о принятии мер по безопасности от 9 апреля 2016 года. После чего М. передал данное постановление Б. для издания командованием части соответствующего приказа об откомандировании.

Из заключения судебной экспертизы от 5 января 2017 года № 8091 следует, что приказ от 13 апреля 2016 года № 86 создан 13 апреля 2016 года в 17 часов 45 минут, а последние изменения в файл внесены 6 июня 2016 года в 3 часа 29 минут.

При таких обстоятельствах следует признать, что действия М. и А. по части 2 статьи 369 УК квалифицированы правильно и оснований для пересмотра в этой части не имеется.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила судебные акты местных судов в отношении Б., М., А.

Производство по уголовному делу в отношении Б., М., А. по части 1 статьи 453 УК прекращено за отсутствием в их действиях состава уголовного правонарушения.

Отменено применение статьи 58 УК в отношении М., А.

В порядке, предусмотренном главой 4 УПК, признано за Б. право на реабилитацию и возмещение вреда, причиненного незаконными действиями органов, ведущих уголовный процесс.

В остальной части судебные акты в отношении М., А. по части 2 статьи 369 УК оставлены без изменения.

Представление Председателя Верховного Суда Республики Казахстан удовлетворено.

Действия уголовного закона

В соответствии со статьей 5 УК преступность и наказуемость деяния определяются законом, действовавшим во время совершения этого деяния

10 июля 2020 года

№ 2уп-160-20

Приговором районного суда № 2 Сарыаркинского района города Нур-Султана от 17 февраля 2020 года:

Р., ранее не судимый, осужден по пунктам 1), 2) части 3 статьи 190 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 4 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью согласно части 2 статьи 50 УК;

- по части 4 статьи 28, части 2 статьи 367 УК к 2 годам лишения свободы с пожизненным лишением права занимать должности или заниматься определенной деятельностью в соответствии с частью 2 статьи 50 УК.

На основании части 3 статьи 58 УК путем поглощения менее строгого наказания более строгим окончательно ему назначено наказание в виде лишения свободы сроком на 4 года с пожизненным лишением права занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, уполномоченном органе по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций, государственных организациях и субъектах квазигосударственного сектора, с отбыванием наказания в учреждениях уголовно-исполнительной системы средней безопасности.

Время содержания под стражей Р. с 28 июня 2019 года до вступления приговора в законную силу зачтено в срок наказания из расчета один день за полтора дня.

На основании части 1 статьи 49 УК Р. лишен специального звания «подполковник полиции».

С Р. взысканы в пользу Б. материальный вред в сумме 3 600 000 тенге, в доход государства госпошлина в сумме 36 000 тенге, принудительный платеж в Фонд потерпевшим в сумме 48 100 тенге.

Приговором суда Р. признан виновным в том, что 21 сентября 2018 года в г. Нур-Султане путем обмана и злоупотребления доверием, используя свое служебное положение, путем подстрекательства потерпевшего Б. к даче взятки должностному лицу в значительном размере, завладел денежными средствами потерпевшего в крупном размере в сумме 3300 000 тенге.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам суда города Нур-Султана от 9 апреля 2020 года приговор суда первой инстанции изменен с отменой в части удовлетворения гражданского иска и взыскания государственной пошлины.

Прекращено производство по гражданскому иску потерпевшего Б. в связи с полным возмещением ущерба.

В протесте Генеральный Прокурор, не оспаривая доказанности вины осужденного и правильности квалификации его действий, указывает, что судом первой инстанции неправильно назначено осужденному Р. дополнительное наказание в виде пожизненного лишения права занимать должности в субъектах квазигосударственного сектора, поскольку на момент совершения правонарушения такое наказание не было предусмотрено Уголовным кодексом.

Согласно статье 5 УК преступность и наказуемость деяния определяются законом, действовавшим во время совершения этого деяния.

Также в соответствии с частью 3 статьи 6 УК закон, устанавливающий преступность или наказуемость деяния, усиливающий ответственность или наказание, или иным образом ухудшающий положение лица, совершившего это деяние, обратной силы не имеет.

Р. совершено коррупционное преступление, за которое назначение дополнительного наказания в виде пожизненного запрета занимать определенные должности и заниматься определенной деятельностью является обязательным.

Законом Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования уголовного, уголовно-процессуального законодательства и усиления защиты прав личности» (далее – Закон), вступившим в законную силу 11 января 2020 года, редакция части 2 статьи 50 УК изменена.

Новая редакция указанной статьи предусматривает пожизненное лишение права занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, уполномоченном органе по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций, государственных организациях и субъектах квазигосударственного сектора, т.е. ухудшает положение осужденного и не может применяться к уголовным правонарушениям, совершенным до введения ее в действие.

Из материалов уголовного дела следует, что преступление Р. совершено 21 сентября 2018 года, то есть до внесения изменений в часть 2 статьи 50 УК.

Соответственно, суду следовало назначить дополнительное наказание, предусмотренное статьей 50 УК в редакции, действовавшей до вступления в силу Закона, предусматривающей пожизненный запрет занимать должности

на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, государственных организациях и организациях, в уставном капитале которых доля государства составляет более пятидесяти процентов, в том числе в национальных управляющих холдингах, национальных холдингах, национальных компаниях, национальных институтах развития, акционером которых является государство, их дочерних организациях, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат им, а также в юридических лицах, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат указанным дочерним организациям.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда изменила судебные акты местных судов в отношении Р. и отменила дополнительное наказание в виде пожизненного запрета права занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, уполномоченном органе по регулированию, контролю и надзору финансового рынка и финансовых организаций, государственных организациях и субъектах квазигосударственного сектора.

Осужденному Р. назначено дополнительное наказание в виде пожизненного запрета занимать должности на государственной службе, судьи, в органах местного самоуправления, Национальном Банке Республики Казахстан и его ведомствах, государственных организациях и организациях, в уставном капитале которых доля государства составляет более пятидесяти процентов, в том числе в национальных управляющих холдингах, национальных холдингах, национальных компаниях, национальных институтах развития, акционером которых является государство, их дочерних организациях, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат им, а также в юридических лицах, более пятидесяти процентов голосующих акций (долей участия) которых принадлежат указанным дочерним организациям.

В остальной части приговор и постановление оставлены без изменения.
Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан удовлетворен.

Уголовная ответственность

Несоблюдение должностными лицами органа досудебного расследования положений статей 128, 131 УПК повлекло отмену состоявшихся судебных актов с прекращением производства по делу

16 июля 2020 года

№ 2уп-153-20

Приговором Меркенского районного суда Жамбылской области от 15 февраля 2016 года:

О., ранее не судимый, осужден по части 1 статьи 414 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее – УК) к 1 году 6 месяцам лишения свободы с лишением права занимать должности в правоохранительных органах сроком на 3 года, с отбыванием наказания в исправительной колонии общего режима. В соответствии с частью 1 статьи 49 УК О. лишен специального звания «майор полиции».

Оправдан по пункту 1) части 4 статьи 362, части 2 статьи 407, части 2 статьи 362 УК в связи с отсутствием в его действиях состава уголовных правонарушений.

Этим же приговором осужден И., в отношении которого приговор не оспаривается.

Приговором суда О. признан виновным в заведомо незаконном задержании потерпевшего М.

Постановлением судебной коллегии по уголовным делам Жамбылского областного суда от 19 апреля 2016 года приговор оставлен без изменения.

В протесте Генеральный Прокурор считает, что судебные акты являются необоснованными и подлежат изменению ввиду несоответствия выводов суда фактическим обстоятельствам дела, которые повлекли осуждение невиновного. Выводы суда о виновности осужденного О. в заведомо незаконном задержании потерпевшего основаны лишь на нестабильных, противоречивых показаниях потерпевшего М. и не подтверждены другими объективными доказательствами. Просит судебные акты в отношении О. изменить. Отменить осуждение О. по части 1 статьи 414 УК с прекращением производства по делу на основании пункта 2) части 1 статьи 35 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – УПК) в связи с отсутствием в его действиях состава уголовного правонарушения.

В соответствии с пунктом 1 части 1 статьи 485 УПК неправильное применение уголовного закона, повлекшее осуждение невиновного, является основанием к пересмотру судебного акта в кассационном порядке.

Такие основания по делу имеются.

В соответствии с пунктами 12), 26) нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2006 года

№ 4 «О некоторых вопросах оценки доказательств по уголовным делам», достаточная совокупность допустимых и достоверных доказательств является основой любого приговора. Приговор суда нельзя признать законным, если он вынесен только на основании показаний потерпевшего, которые не проанализированы, не сопоставлены на достоверность и не подтверждены другими доказательствами.

Вопреки этим требованиям, выводы суда о виновности осужденного О. в заведомо незаконном задержании потерпевшего основаны лишь на нестабильных, противоречивых показаниях потерпевшего М., анализ которых вызывает сомнения в виновности О.

Так, из первоначальных показаний потерпевшего М., данных в ходе досудебного расследования, следует, что О. лично задержал его 7 мая 2015 года в 05:00 часов утра в с.Толе би и сам водворил его в камеру временного задержания Шуского РОВД.

При повторном допросе М. пояснил, что О. лично завел его в дежурную часть и дал указание оперативному дежурному водворить его в камеру временного задержания.

В последующих допросах и в судебном заседании М. стал пояснять, что его задержали 8 мая 2015 года в 16 часов сотрудники Шуского РОВД Х., Ж., К., Т. и доставили в РОВД, где следователь Б., К. завели его к заместителю начальника РОВД О., который дал им устное указание водворить его в камеру.

Суд избирательно взял за основу последние показания потерпевшего, не проанализировав и не сопоставив их на соответствие с другими доказательствами.

Вместе с тем свидетели К., Х., Б. и осужденный И. не подтвердили показания потерпевшего.

Так, свидетель Х. в своих показаниях пояснил, что он лично завел М. в кабинет к О., который стал у него выяснять причастность к совершению изнасилования малолетней У., после чего отвел его к следователю. При этом каких-либо указаний о водворении М. в камеру временного задержания от О. не поступало.

Из показаний осужденного по данному делу И. следует, что каких-либо указаний от О. по водворению М. в камеру временного задержания не получал.

Свидетель Б. – следователь Шуского РОВД отрицал факт доставления М. к заместителю начальника РОВД О. и получения от него указания о водворении М. в камеру временного содержания. Сам он также не закрывал М. и не давал такого распоряжения оперативному дежурному И., каких-либо процессуальных действий с участием М. 8 мая 2015 года не проводил.

Сам осужденный О. также отрицает, что давал указание кому-либо из сотрудников РОВД о водворении М. в камеру временного задержания.

Эти показания ничем не опровергнуты, напротив, подтверждаются показаниями свидетелей.

Таким образом, в материалах дела отсутствуют объективные доказательства о даче О. незаконного указания оперативным сотрудникам РОВД о водворении М. в камеру временного задержания.

Все доказательства по делу сводятся лишь к установленному факту нахождения М. в камере временного задержания более 18 часов без составления протокола задержания и без регистрации М. в журнале учета лиц, доставленных в дежурную часть РОВД с 8 по 9 мая 2015 года. По данному факту осужден И., оперативный дежурный Шуского РОВД.

В соответствии с требованиями статьей УПК должностное лицо органа дознания, дознаватель, следователь при задержании подозреваемых лиц должны исходить из требований уголовно-процессуального закона, а не указаний руководства.

Согласно должностной инструкции заместителя начальника Шуского РОВД в его обязанности не входит контроль и руководство за дежурной частью.

На основании изложенного судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда отменила судебные акты местных судов в отношении О.

На основании пункта 2) части 1 статьи 35 УПК производство по уголовному делу по части 1 статьи 414 УК прекращено в связи с отсутствием в действиях О. состава преступления.

В соответствии с главой 4 УПК за О. признано право на возмещение вреда, причиненного ему незаконным привлечением к уголовной ответственности.

Протест Генерального Прокурора Республики Казахстан удовлетворен.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРҒЫ
СОТЫНЫҢ БЮЛЛЕТЕНІ**
ресми басылым

БЮЛЛЕТЕНЬ
ВЕРХОВНОГО СУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
официальное издание

Басуға 25.07.2020 ж. қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Қаріп түрі “Times New Roman”
Офсеттік басылым. Таралымы - дана. Тапсырыс № 124.

Подписано в печать 25.07.2020 г.
Формат 60x84 1/8. Шрифт “Times New Roman”
Печать офсетная. Тираж - экз. Заказ № 124.

«Big Dream» ЖШС баспаханасында басылды.
010000, Нұр-Сұлтан қаласы, К.Бәйсейітова көшесі, 114/2.
Тел.: 28-99-25, 28-99-15, 37-70-74

